

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər

Azərbaycanda
qızlar niyə indi
əsgər gedir?

yazısı səh.13-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Həftəlik qəzet 25 fevral-3 mart 2026-cı il Çərşənbə № 8 (8857) Qiyməti 1 manat

Ölkə

“KQB” arxivindəki adlar...

Arxivlərin açılması
diplomatik və
hüquqi müstəvidə
uzunmüddətli
proses tələb edir

yazısı səh.4-də

Vaşinqton təxribatının üzə çıxan kodları

yazısı səh.4-də

Azərbaycanın müttəfiqləri “Nildən Fərata qədər” planına qarşı

yazısı səh.5-də

69 min şirkət fəaliyyətini dondurub

yazısı səh.14-də

Kreml “Gümrü-2” əməliyyatı hazırlığında

yazısı səh.5-də

Tiflisə “ikinci Qarabağ”ın “həlli” təklifi

yazısı səh.11-də

ABŞ-də Bakı və İrəvan haqda dinləmələr

yazısı səh.8-də

Sülh Şurasındakı MDB liderləri hədəfdə

yazısı səh.9-də

İrəvanın vurulması Bakıya təhlükədir

yazısı səh.6-də

Ramiz Mehdiyevin AMEA-da “həqiqi sonu”

yazısı səh.3-də

İsrail səfiri Türkiyə haqda nələr dedi...

yazısı səh.9-də

Toy və yasda foto çəkilişinə qadağa

yazısı səh.2-də

AZƏRBAYCAN HHQ HAZIRLIQ VƏZİYYƏTİNDƏ

Müdafiə naziri və Hərbi Hava Qüvvələrinin komandanı hərbi hissələrdə oldu; **polkovnik**: “İrana atılan raketlər Azərbaycan ərazisinə də yönələ bilər”

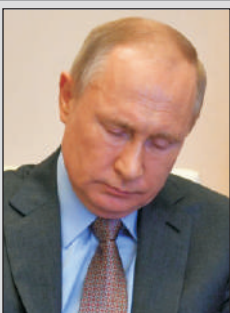

yazısı səh.6-də

“Lukoil”ın Bakıdakı “zapravka”larını hansı varlı alıb?

İqtisadçı deyir ki, şirkətin xaricdəki aktivlərini satması dəqiq olsa da, konkret adlar hələ açıqlanmır

yazısı səh.3-də

Suya atılan
imza - Rusiya
ilə
“müttəfiqliyin”
4 ili...

yazısı səh.7-də

Ölümünə fətva
verilən
Müctəbə
Xamenei:
varis, yoxsa...

yazısı səh.10-də

Elşad Abdullayev

Keçmiş
rektorun
milyonluq
əmlakları
əlindən getdi

yazısı səh.3-də

Azərbaycanda yeni agentlik yaradıldı

Prezident İlham Əliyev mikro, kiçik və orta biznesin inkişafı, investisiyaların və ixracın təşviqi sahəsində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi və bununla əlaqədar bəzi məsələlərin tənzimlənməsi haqqında fərman imzalayıb.

Fərmana əsasən, İqtisadiyyat Nazirliyinin tabeliyindəki Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi ilə Investisiyaların və İxracın Təşviqi Agentliyi (AZPROMO) əsasında nazirlik yanında Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı, Investisiyaların və İxracın Təşviqi Agentliyi yaradılıb.

Agentlik mikro, kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının dəstəklənməsi, qeyri-neft (qaz) sektoru üzrə investisiyaların və ixracın təşviqi istiqamətində fəaliyyət göstərən, sahibkarlıq subyektlərinin maraqlarının qorunmasında iştirak edən, dövlət orqanlarının (qurumlarının) və sahibkarların bu sahədə xidmətlərini əlaqələndirən, İqtisadiyyat Nazirliyinin struktura daxil olan qurumdur.

Agentliyin işçilərinin say həddi cəmi 370 ştat vahidi, o cümlədən onun Aparatının işçilərinin say həddi 291 ştat vahidi, regional bölmələrinin işçilərinin say həddi 79 ştat vahidi müəyyən edilib.

Maliyyə Nazirliyi yoxlamalara başlayır

Maliyyə Nazirliyi cari ilin aprel ayından başlayaraq dövlət şirkətlərinin və publik hüquqi şəxslərin büdcə layihələri və proqnozlarını, həmçinin büdcələrinin monitorinqini həyata keçirəcək və icra göstəricilərini təhlil edəcək.

Bu barədə qurumdan məlumat verilib.

Bildirilib ki, yoxlamalar zamanı dövlət müəssisələrinin büdcə parametrləri ilə icra vəziyyəti, ayrı-ayrılıqda fəaliyyət sahələri və tabe olduqları qurumlar üzrə maliyyə məlumatları, xərclərinin funksiya və xarakterinə görə göstəriciləri yoxlanılacaq. Eyni zamanda beynəlxalq maliyyə təşkilatlarının qabaqcıl qiymətləndirmə alətləri vasitəsilə dövlət müəssisələri üzrə səmərəlilik göstəriciləri, aşkarlanmış fiskal risklərin digər müəssisələrə və dövlət maliyyəsinə, o cümlədən dövlət büdcəsinə, büdcədən kənar dövlət fondları və dövlət borcuna mümkün təsirləri təhlil olunacaq.

Maliyyə Nazirliyi həmin monitorinq və təhlillərin nəticələri barədə rübdə bir dəfə olmaqla dövlət başçısına hesabat verəcək.

Amnistiya aktı ilə 5 638 nəfər həbsdən çıxdı

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin amnistiya elan olunması təşəbbüsü əsasında dekabrın 19-da Milli Məclis tərəfindən qəbul edilən amnistiya aktının tətbiqi nəticəsində 5 638 nəfər azadlıqdan məhrum etmə cəzasından, 9 215 nəfər digər cəzalardan azad olunub.

Bunu Binəqədi Rayon Prokurorluğunun yeni inzibati binasında "Açıq qapı günü" tədbirində Baş Prokurorluğun Cinayət Təqibindən kənar icraatlar idarəsinin böyük prokuroru Namiq Əliyev deyib. Onun sözlərinə görə, azadlığın məhdudlaşdırılması cəzasına məhkum edilmiş 7 703 nəfər cəzadan azad edilib. Amnistiya tətbiq olunan şəxslərdən 9 nəfəri intizam xarakterli hərbi hissədə saxlama cəzasına məhkum edilmiş şəxslərdir.

Eyni zamanda amnistiya aktı hərbi xidmət üzrə məhdudlaşdırma cəzasına məhkum edilmiş 146 nəfər, islah işləri cəzasına məhkum edilmiş 685 nəfər, ictimai işlər cəzasına məhkum edilmiş 68 nəfər, müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş 604 nəfərə şamil edilib.

Bununla yanaşı, cərimə cəzasına məhkum edilmiş böyük ictimai təhlükə törətməyən cinayət törətmiş şəxslər, habelə 3 000 manatadək cərimə cəzası təyin edilən 878 nəfər həmin cəzadan azad edilib.

Toy və yasda foto çəkilişinə qadağa

Toy və yas mərasimlərində şəxsin arzuolunmaz vəziyyətdə çəkilmiş təsvirinin sosial şəbəkələrdə tirajlanması şəxsiyyət hüquqlarına müdaxilə hesab ediləcək.

Trend.az xəbər verir ki, bu, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun "Şəxsiyyət hüquqlarının müdafiəsi haqqında" 24 dekabr

2025-ci il tarixli qərarında qeyd olunub.

Bildirilib ki, açıq və qapalı məkanlarda keçirilən kütləvi tədbirlərdə (yığıncaqlar, qurultaylar, konfranslar, konsertlər, tamaşalar, idman yarışları, toy və yas mərasimləri və s.) digər qanunla qadağan olunmayan məqsədlərlə çəkilişlərin aparılması, habelə yayılmasına şəxslərin razılığı tələb olunmur.

Lakin kütləvi tədbirlərdə konkret şəxsin onun üçün açıq-aydın arzuolunmaz vəziyyətdə çəkilmiş təsvirinin əsas obyekt kimi yayılması, habelə şərəf və ləyaqətini alçaladan tərzdə, yəni istehzal, zarafat və ya lağ kontekstində sosial şəbəkələr və ya digər vasitələrlə tirajlanması şəxsiyyət hüquqlarına hüquqazidd müdaxilə hesab ediləcək.

Ət bir az da bahalaşacaq

Son aylarda ət idxalının həcmində azalma müşahidə olunur. Bu azalma yerli istehsalın artması ilə əlaqədardır, yoxsa daxili bazarda ət tələbatının zəifləməsi ilə? Eyni zamanda istehlakçıların xaricdən gətirilən ət məhsullarına etibar səviyyəsi də müzakirə mövzusunda çevrilib. Bazarda formalaşan yeni vəziyyət qiymətlərin gələcək istiqaməti ilə bağlı suallar doğurur. İdxalın azalması təklif və tələb balansına birbaşa təsir göstərən amil kimi qiymətləndirilir.

Azad İstehlakçılar Birliyinin sədri Eyyub Hüseynov Demokrat.az-a ölkədə ət idxalının azalmasının bir neçə səbəbi olduğunu bildirib: "Birincisi, Monqolustandan ət idxalı əsasən oktyabr ayına qədər həyata keçirilir. Həmin dövrdən sonra ölkədə ciddi şaxtalar başlayır və növbəti tədarük təxminən may-iyun aylarında mümkün olur. Güclü şaxtalar səbəbindən nəqliyyat imkanları məhdudlaşır və ümumiyyətlə, oradan ət gətirmək çətinləşir. Bu da Monqolustan mənşəli ətin bazarda azalmasına səbəb olur. İkincisi, əhali arasında dondurulmuş ət tələbatı azalıb. Xaricdən gətirilən ətin böyük hissəsi dondurulmuş olduğu üçün bu hal idxalçılar üçün sərfəli olmur. Dünya bazarında ətin qiyməti 20-30 faiz artıb. Argentinadan gətirilən ət isə yerində nisbətən ucuz olsa da, əlavə xərclər nəticəsində qiymət yüksəlir. Gömrük rüsumları və digər xərclər əlavə olunduqda məhsulun qiyməti Azərbaycana çatana qədər təxminən 23 manata yüksəlir. Bu isə yerli bazar qiymətlərinə uyğun gəlmir".

O bildirib ki, Ukraynadan idxal olunan ət də məhdudiyyətlər var, çünki daşıma xərcləri kəskin artıb: "Bu da yekun qiymətin artmasına və idxalçı şirkətlər üçün mənfəətin azalmasına səbəb olur. Eyni zamanda ölkədə yerli istehsalın stimullaşdırılması istiqamətində təşəbbüslər həyata keçirilir. Dövlət tərəfindən damazlıq heyvanların gətirilməsi təşviq olunur və hər doğulan bala üçün subsidiya verilir. Bundan əlavə, çəkilən xərclərin 40 faizi dövlət tərəfindən qarşılanır. Biznes qurumları da yerli istehsalın inkişafına dəstək verən addımlar atırlar".

"Heydər Əliyev" ordeni Nəriman Həsənzadəyə verildi

Prezident Administrasiyasının rəhbəri Samir Nuriyev dövlət başçısının tapşırığına uyğun olaraq, mədəniyyətimizin inkişafında müstəsna xidmətlərinə görə "Heydər Əliyev" ordeni ilə təltif edilmiş Xalq şairi Nəriman Həsənzadəni evində ziyarət edib və ali mükafatı ona təqdim edib.

Samir Nuriyev 95 illik yubileyi münasibətilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın salamlarını və səmimi təbriklərini Nəriman Həsənzadəyə çatdırıb.

Xalq şairi göstərilən yüksək diqqətə və qayğıya görə Prezident İlham Əliyevə və birinci xanım Mehriban Əliyevaya dərin minnətdarlığını ifadə edib, milli-mənəvi dəyərlərimizin, mədəni irsimizin qorunub saxlanmasına, mədəniyyət, incəsənət və digər sahələrin inkişafında xidməti olan şəxslərə dövlət dəstəyini yüksək qiymətləndirib.

Bakıda ən ucuz torpaq sahələri bu 4 qəsəbədədir

Bakı-Abşeron ərazisində fərdi yaşayış üçün ən ucuz torpaq sahələri hazırda Güzdək qəsəbəsi ərazisindədir.

Bu barədə əmlak məsələləri üzrə ekspert Elnur Azadov Modern.az-a açıqlamasında bildirib.

O qeyd edib ki, Zirə və Türkanın bəzi ərazilərində də torpaqlar digər şəhəratrafi kənd və qəsəbələrə müqayisədə daha ucuzdur: "Bu ərazilərdə kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqlar daha ucuzdur. Lakin qeyd etdiyim kimi, son bir il ərzində ən ucuz torpaq sahələri Güzdək ərazisindədir. Hazırda Güzdəkdə bir sot torpağın qiyməti 700-1000 manat aralığında dəyişsə də stabillik yoxdur. Bahalaşma davam edir".

Ekspert əlavə edib ki, Güzdəyin kommunal xidmətlə təchiz edilmiş ərazilərində qiymətlər 1 sot torpaq üçün 1000-2000 manat aralığındadır. Həmçinin Atyalı deyilən ərazidə və Müşfiqabad qəsəbəsinin kənar hissələri qiymət baxımından nisbətən ucuzdur.

"Lukoil" in Bakıdakı "zapravka"larını hansı varlı alıb?

İqtisadçı deyir ki, şirkətin xaricdəki aktivlərini satması dəqiq olsa da, konkret adlar hələ açıqlanmışdır

Rusiyanın enerji nəhəngi "Lukoil" in xaricdəki aktivlərini satması ilə bağlı xəbərlər yeni müzakirə dalğası yaradıb. Xüsusilə şirkətin Azərbaycandakı yanacaq-doldurma məntəqələrinin (YDM) taleyi diqqət mərkəzinə düşüb. Sosial şəbəkələrdə və biznes dairələrində belə iddialar dolur ki, şəbəkə artıq qeyri-rəsmi şəkildə yerli varlı şəxslərdən biri tərəfindən alınıb. Lakin rəsmi təsdiq yoxdur.

"Lukoil" şirkəti xaricdəki təxminən 20 milyard dollarlıq aktivlərinin satışına dair razılaşma əldə edib. Sövdələşmədə ABŞ-nin nəhəng investisiya fondu "The Carlyle Group" və Səudiyyə Ərəbistanının "Midat Energy" iştirak edir. Razılaşma ABŞ Maliyyə Nazirliyinin tərkibində fəaliyyət göstərən ABŞ Maliyyə Nazirliyinin Xarici Aktivlərə Nəzarət İdarəsi (OFAC) tərəfindən təsdiqləndikdən sonra hüquqi qüvvəyə minə bilər.

Məlumatlara görə, OFAC-ın razılığı olmadan "Lukoil International" GmbH (LIG) ilə bağlı heç bir hüquqi əməliyyat yekunlaşa bilməz. Bu isə o deməkdir ki, aktivlərin taleyi beynəlxalq sanksiya mexanizmlərindən birbaşa asılıdır.

Xatırladaq ki, "Lukoil" ABŞ sanksiyaları səbəbindən xarici aktivlərini satmaq məcburiyyətindədir və bu proses sanksiya rejiminin tələblərinə uyğun aparılır. Belə ki, ABŞ Maliyyə Nazirliyinin Xarici Aktivlərə Nəzarət İdarəsi (OFAC) "Lukoil International GmbH" və onun beynəlxalq aktivlərinin (o cümlədən xaricdəki neft, qaz, emal və retail şəbəkə aktivləri) satışı və ya ötürülməsi üçün verilmiş lisenziyanı 2026-cı il fevralın 28-nə qədər uzadıb. Bu, şirkətin xaricdəki aktivləri ilə əlaqəli danışıqları və satış

əməliyyatlarını həmin tarixədək tamamlamaq üçün rəsmi son tarixdir.

Bəs Azərbaycandakı aktivlərin taleyi necə olacaq?

Qeyd edək ki, "Lukoil" Azərbaycanda uzun illərdir fəaliyyət göstərir. Şirkət vaxtilə Azəri-Çıraq-Günəşli yataqlar blokunda pay sahibi olub, lakin 2001-ci ildə həmin payını satıb. Hazırda isə Şahdəniz qaz-kondensat yatağında 19,99 faiz paya malikdir.

Bundan əlavə, şirkət ölkədə ikinci ən böyük yanacaq-doldurma məntəqələri şəbəkəsinə sahibdir.

Məhz bu şəbəkənin taleyi ilə bağlı müxtəlif iddialar ortaya atılıb. İddialara görə, Bakıdakı YDM-lər artıq qeyri-rəsmi şəkildə azərbaycanlı varlı şəxslərdən biri tərəfindən alınıb. Lakin bu barədə dövlət reyestrində dəyişiklik qeydə alınmayıb. Rəsmi açıqlama verilməyib. Antiinhisar və rəqabət qurumları tərəfindən hər hansı təsdiq paylaşılmayıb.

Ekspertlərin fikrincə, belə bir satış baş verərsə, bu, açıq şəkildə qeydiyyatla alınmalı və ictimaiyyətə elan edilməlidir. Xüsusilə enerji sektorunda fəaliyyət göstərən iri şəbəkələrin satışı ciddi hüquqi prosedurlardan keçir. Hazırkı mərhələdə "Lukoil" in Azərbaycandakı yanacaq-doldurma məntəqələrinin konkret

hansı iş adamına satıldığı barədə yayılan məlumatlar rəsmi təsdiqini tapmayıb.

İqtisadçı Natiq Cəfəri də "Yeni Müsavat"a deyib ki, YDM-ləri kimin alması ilə bağlı dəqiq məlumatı yoxdur: "O dəqiqdir ki, "Lukoil" aktivlərini satır. Kimin alması barədə nə rəsmi, nə də qeyri-rəsmi açıqlama var. Yəqin ki, alqı-satqı rəsmiləşməyib. Onun mülkiyyətçisi dəyişməyibse, hələ ki o adla fəaliyyət göstərirlər".

Yeri gəlmişkən, "Lukoil" şirkətinin Bakıdakı YDM-lərindən narazılıqların ardı-arası kəsilmir. Sürücülər "Lukoil" şirkətinin yanacaq-doldurma məntəqəsində üzleşdikləri qanunsuz faktlarla bağlı sosial mediada zaman-zaman narazılıq edirlər. Maşına benzin doldurmaq üçün Nərimanov rayonunda, Əhməd Rəcəbli küçəsində yerləşən "Lukoil" yanacaq-doldurma məntəqəsinə yollanan sürücü 50 litr 92 benzin vurmasını istəyib. Amma ondan 50 manat alınsa da, cihaz 40 litr vurub. Sürücülər bildirir ki, belə hallar həmişə "Lukoil" şirkətinin məntəqələrində baş verir, həmişə az vururlar, keyfiyyəti də aşağı olur. Şirkətin sahibinin dəyişəcəyi halda işin keyfiyyətinin də dəyişəcəyi barədə ortaya xeyli suallar da çıxır...

Ümumiyyətlə isə "Lukoil" dünya üzrə 30-dan çox ölkədə fəaliyyət göstərən ən iri şaquli integrasiya olunmuş neft-qaz şirkətlərindən biridir. Şirkət hasilat, emal, neft-kimya, perəkəndə satış və sürtkü

materialları istehsalı istiqamətlərində çalışır. Rəsmi korporativ profilə görə, 2023-cü ilin sonuna şirkətin dünyada 5258 yanacaq-doldurma məntəqəsi mövcuddur. Bu rəqəm şirkətin öz saytında dərc olunan korporativ məlumatda yer alıb (mənbə: lukoil.com - Corporate Profile). Müxtəlif mənbələrdə qeyri-rəsmi olaraq daha yüksək rəqəmlər göstərilir.

Şirkət yalnız perəkəndə satışla məhdudlaşmır. O, Avropa, Asiya və Yaxın Şərqdə iri hasilat layihələrində iştirak edir. Məsələn, İraqdakı "Qərbi Kurna-2" (West Qurna-2) yatağı uzun illər şirkətin əsas beynəlxalq aktivlərindən biri olub. Amma artıq bu layihənin idarəçiliyi ABŞ-nin "Chevron" neft şirkətinə verilib. "Chevron Corporation" açıqlamasında çərçivə sazişinin fevralın 23-də imzalandığını bildirib, lakin detallar açıqlanmayıb.

Perəkəndə şəbəkə coğrafiyası genişdir. Balkan regionunda, xüsusilə Serbiyada şirkətin əhəmiyyətli şəbəkəsi fəaliyyət göstərir. Qazaxıstanda premium "ECTO" markalı yanacaq xətti ilə bazarda mövcuddur. Finlandiyada isə şirkət Teboil brendi altında fəaliyyət göstərib və bu şəbəkə bir müddət ölkə bazasının təxminən beşdə birinə nəzarət edib. 2022-ci ildən sonra sanksiya mühiti səbəbilə Finlandiyada restrukturizasiya və mümkün satış prosesləri gündəmə gəlib.

ABŞ-də "Lukoil" brendli yanacaq-doldurma məntəqələri əsasən franşayzinq modeli ilə işləyib. Nyu-Cersi və Nyu-York ştatlarında yerləşən bu stansiyaların əksəriyyəti yerli operatorlara məxsus olub və yalnız brend və təchizat modeli üzrə əməkdaşlıq edilib. Bu model şirkətin birbaşa investisiya risklərini azaltmağa hesablanıb.

Şirkət həmçinin sürtkü yağları və neft-kimya məhsulları istehsal edir. Rusiya daxilində elektrikli avtomobillər üçün şarj infrastrukturunu da qurulub və rəsmi açıqlamalara görə yüzlərlə şarj nöqtəsi fəaliyyət göstərir.

■ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Müsavat"

Ramiz Mehdiyevin AMEA-da "həqiqi sonu"

Fevralın 25-də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Rəyasət Heyətinin növbəti toplantısı keçiriləcək. Məlumatlara görə, iclasın gündəliyinə çıxarılan məsələlərdən biri də AMEA-nın sabiq prezidenti, hazırda dövlətə xəyanət və digər ağır cinayətlərdə ittiham olunaraq ev dustaqlığına buraxılmış Ramiz Mehdiyevin qurumun həqiqi üzvlüyündən çıxarılması ilə bağlıdır.

Qeyd edək ki, R.Mehdiyev Cinayət Məcəlləsinin 278.1-ci (dövlət hakimiyyətini ələ keçirməyə yönələn əməllər), 274-cü (dövlətə xəyanət) və 193-1.3.2-ci (cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakı leqallaşdırma) maddələri ilə ittiham olunur. Ötən həftə Səbail Rayon Məhkəməsi onun barəsində seçilmiş qətimkan tədbirinin daha 4 ay müddətinə uzadılması barədə qərar qəbul edib. Ramiz Mehdiyev 2019-2022-ci illərdə AMEA-nın prezidenti vəzifəsində çalışıb.

Rəyasət Heyəti AMEA-nın strukturuna daxil olan elmi müəssisə və təşkilatların, elmi xidmət, xidmət və sosial xidmət müəssisələrinin fəaliyyətini öz səlahiyyətləri daxilində əlaqələndirən və istiqamətləndirən rəhbər strukturdur.

Keçmiş rektorun milyonluq əmlakları əlindən getdi

Ləğv edilmiş Azərbaycan Beynəlxalq Universitetinin sabiq rektoru Elşad Abdullayevin əmlakları müsadirə olunub.

"Teleqraf" xəbər verir ki, məhkəmə qərarı ilə dövlət nəfinə müsadirə olunan əmlakların bir qismi aşağıdakılardır:

- 1) 16.500.000 - 18.100.000 manat dəyərində Azərbaycan Beynəlxalq Universitetini təşkil edən 34349,7 kv. metr ölçüdə torpaq sahəsi.
- 2) Hazırda Aristokrat Tibb Mərkəzinin fəaliyyət göstərdiyi daşınmaz əmlak.
- 3) Era tam orta məktəb və baxçanın fəaliyyət göstərdiyi daşınmaz əmlak (qiyməti 9-10 milyon manat civarında dəyərləndirilir).
- 4) Bakı şəhəri Səbail rayonu Ş.Şamil küçəsi ev 11 mənzil 8.
- 5) Bakı şəhəri Xəzər rayonu Dübəndi bağ sahəsində yerləşən 26 sayılı bağ sahəsi.
- 6) Bakı şəhəri Binəqədi rayonu Novxanı qəsəbəsində yerləşən 609 sayılı bağ evi.
- 7) Bakı şəhəri Binəqədi rayonu Novxanı qəsəbəsində yerləşən 707D sayılı bağ evi.
- 8) Bakı şəhəri Yasamal rayonu Mirəli Seyidov küçəsi 3141-ci məhəllə ev 10 mənzil 52.
- 9) Bakı şəhəri Yasamal rayonu Qurban Xəlilov küçəsi 4,6 mənzil 23.
- 10) Bakı şəhəri Sabunçu rayonu Vişnyovka-1 bağ sahəsində yerləşən 1234 sayılı bağ sahəsi.
- 11) Azərbaycan Beynəlxalq Universitetinin Moskva filialının adına rəsmiləşdirilmiş Rusiya Federasiyasının Moskva şəhəri Odintsovo rayonunun Marfino kəndində 26B ünvanında yerləşən 20000 kv.metr torpaq sahəsi və 1000 kv.metr tikilidən ibarət daşınmaz əmlak.

Qeyd edək ki, Elşad Abdullayevə Cinayət Məcəlləsinin bir neçə maddəsi ilə qiyabi olaraq 15 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib, özü isə Fransa vətəndaşlığını alıb.

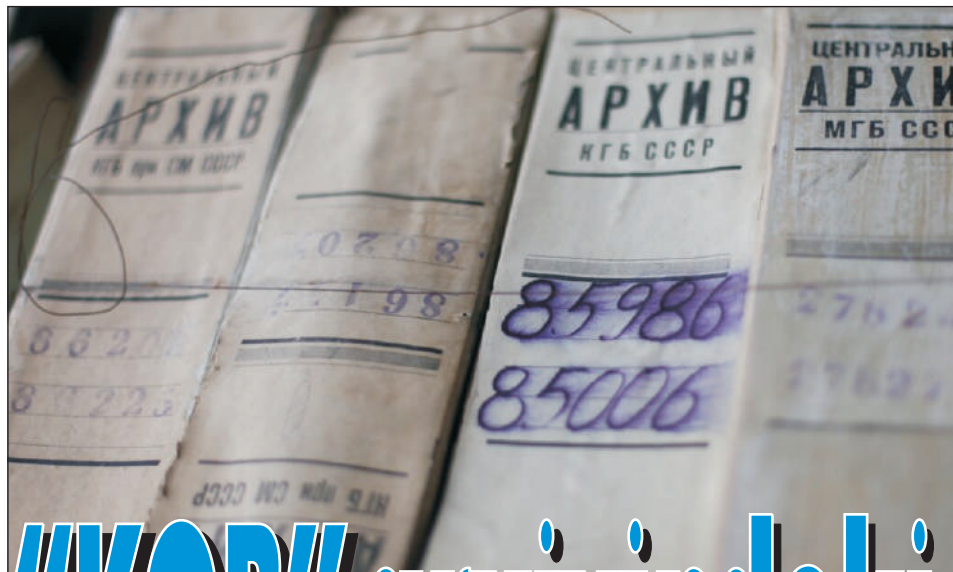
Azərbaycanın sabiq xarici işlər naziri Tofiq Zülfiqarov "KQB arxivlərini açmağın və həm hakimiyyət, həm də müxalifət statusu altında gizlənmənin "beşinci kolon" üzvlərini göstərməyin vaxtının çatdığını" deyib.

Sabiq nazir vurğulayıb ki, Azərbaycanın milli təhlükəsizliyi naminə arxivlərin bir hissəsinin açılması zəruridir: "Hesab edirəm ki, arxivlərin bir hissəsini açmağın və hər kəsi layiq olduğu adla çağırmağın əsl zamanıdır".

Onun arxivlərin açılması çağırışı postsovet məkanında həmişə mübahisəli məsələ olub. Çünki SSRİ dövrünün xüsusi xidmət sənədlərinin böyük hissəsi bu gün də əsasən Rusiya ərazisində saxlanılır və onların üzərində nəzarət əsasən varis qurum sayılan Federal Təhlükəsizlik Xidməti (FSB) və dövlət arxiv strukturlarındadır. Xüsusilə siyasi və kəşfiyyat materiallarının bir qismi açıq fondlara verilməyib və "məxfi" statusunu qoruyur.

SSRİ dağıldıqdan sonra ittifaq respublikalarının hər biri öz ərazilərində qalan sənədləri götürsə də, mərkəzi struktur materiallarının əsas hissəsi Moskvada - o cümlədən Rusiya Dövlət Arxivi və xüsusi xidmət arxivlərində saxlanılıb. Buna görə də keçmiş sovet respublikalarının - o cümlədən Azərbaycanın - sovet dövrü agentura şəbəkələri və ya siyasi fəaliyyətlə bağlı tam məlumat əldə etməsi hüquqi və siyasi baxımdan çətin proses sayılır.

Ekspertlərin fikrincə, belə arxivlərin açılması təkəcə tarixi araşdırma deyil, həm də geosiyasi alət kimi istifadə oluna bilər. Çünki sənədlərin hansı hissəsinin açıqlanacağına arxiv sahibi qərar verir. Bu isə o deməkdir ki, məlumatların selektiv yayılması informasiya

"KQB" arxivindəki adlar - açar kimin "cibində"?

Arxivlərin açılması çağırışı prinsipcə mümkün olsa da, məsələ diplomatik və hüquqi müstəvidə uzunmüddətli proses tələb edir

müharibəsinin bir hissəsinə çevrilə bilər.

Arxivlərin açılması çağırışı prinsipcə mümkün olsa da, bu məsələ yalnız siyasi bəyanat yox, eyni zamanda diplomatik və hüquqi müstəvidə uzunmüddətli proses tələb edir.

Milli Məclisin deputatı Elçin Mirzəbəyli "Yeni Müsavat"a dedi ki, SSRİ-nin süqutundan sonra bu mövzu artıq birinci dəfə deyil ki, gündəmə gətirilir: "Qənaətimə görə, bu

kimi məsələlərə ehtimal və fərziyyələr üzərindən, həm də siyasi polemikanın tərkib hissəsi kimi yanaşmaq doğru olmazdı. Çünki siyasətin öz, hüququn öz məntiqi var. Hüququn məntiqi daha konkret və daha ölçüləndir. Bu baxımdan da bu kimi məsələlərin konkret sahə üzrə təcrübəsi olan peşəkar mütəxəssislər tərəfindən dəyərləndirilməsi, zənnimcə, bütün yanaşmaların açardır. Hər kəsə məlum

olan bəzi məqamlar var. Məsələn, bir qayda olaraq, təhlükəsizlik orqanlarının diqqətini çəkən hansısa məqamlar varsa onlar ilk növbədə əməliyyat məlumatları kimi qiymətləndirilir, şübhələr ciddidirsə, təhqiqat istintaq materiallarına çevrilir, əgər araşdırmalar və istintaq nəticəsində faktın cinayət tərkibli olduğu sübuta yetirilibsə, o zaman cinayət işi məhkəmə istintaqına təqdim olunur. Yeni bu o deməkdir ki,

əgər kimlərsə Azərbaycan dövlətinə qarşı xəyanət yolunu tutublarsa, onlar ya layiqli cəzalarını alıblar, ya da daha öncə sadaladığım proseduralar başa çatdıqdan sonra cəzalarını alacaqlar. Məhkəmə istintaqının nəticəsi olaraq da hər kəsin bundan məlumatı olacaq.

SSRİ-nin Rusiyada saxlanılan arxivlərinə gəldikdə isə, düşünürəm ki, bu arxivlərdə yer alan materiallar yalnız Moskvanın geosiyasi maraqlarına uyğun olaraq, açıqlana bilər. Hətta bu halda da açıqlanan məlumatların dezinformasiya xarak-

eyni qənaətdədir: "Keçmiş SSRİ xüsusi xidmət və təhlükəsizlik orqanlarının arxivlərinin açılması barədə müzakirələr uzun illərdir ki, aparılır. Azərbaycanda AXC-Müsavat hakimiyyəti dövründə bu məsələ aktuallaşsa da, iqtidar bunun qəti əleyhinə çıxdı və müxtəlif bəhanələrlə arxivlərin açılmasından imtina etdi. Səbəblərdən biri kimi guya arxivlər açılarsa, vətəndaş qarşıdurması və ayrı-ayrı şəxslərə qarşı qasnamaların baş verəcəyi göstərildi. Halbuki xüsusi xidmət və təhlükəsizlik orqanlarındakı arxivlərin açılması həm də təhlükəsizliklə bağlıdır. Moskva keçmiş ittifaq respublikalarında olan həmin arxiv sənədlərinin çoxunu və ən vacibini süqutun ilk illərindən etibarən köçürüb. Arxiv sənədləri ilə bağlı təlimata əsasən də bəziləri də artıq məhv edilib. Yeni arxiv sənədlərinin açılması ilə bağlı çox gecdir və olanlar da elçatən deyil. Ona görə də arxiv sənədlərinin açılması və agenturanın ifşası məsələsində çox gec qalmışdır. Digər tərəfdən, bunun ictimaiyyətə açılması və məxfi dosyaların üzərindən məxfi qrifinin götürülməsində, fikrimcə, hökumət də maraqlı deyil. Heç kəsə sirr deyil ki, bu gün müxtəlif dövlət vəzifələrində təmsil olunan şəxslərin bu və ya digər şəkildə xüsusi xəfiyyə orqanları ilə bağlılığı üzə çıxa bilər. Bu isə həmin şəxslər üçün faciə deməkdir. Hesab edirəm ki, gizli arxiv materiallarının açılması mümkün görünür. Ancaq bu labüddür. Çünki dövlət maraqları və təhlükəsizliyi bunu tələb edir. Rusiya həmin şəbəkəni istədiyi an hərəkətə gətirsə, fəsadları ağır ola bilər. Bütün risklərə və çətinliklərə baxmayaraq gizli əlin kəsilməsinə nail olunmalıdır".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
Musavat.com

Vaşinqton təxribatının üzə çıxan kodları

Təxribat iştirakçılarının şimal ölkəsi ilə əlaqələri olması barədə iddialar məsələni siyasi müstəviyə çıxarır

Bu il fevralın 19-da Vaşinqton şəhərində baş verən və təxribat xarakterli hərəkətlərlə müşayiət olunan radikal aksiyaya ilə bağlı diqqətçəkən məqamlar üzə çıxıb. Vaşinqtonda baş verənlər yalnız lokal insident kimi deyil, daha geniş geosiyasi və informasiya müharibəsi kontekstində də qiymətləndirilir. Hadisə ətrafında səslənən versiyalar, xüsusilə iştirakçıların bir qisminin Rusiya ilə əlaqələrinin olması barədə iddialar məsələni siyasi müstəviyə çıxarır və bu cür aksiyaların arxa planı barədə suallar yaradır.

Yerli mətbuatda toplanmış məlumatların təhlili göstərir ki, Azərbaycan dövlət rəhbərliyinə qarşı təhqiramiz və qeyri-etik ifadələr səsləndirən, eyni zamanda mühafizə olunan əraziyə daxil olmağa cəhd göstərən şəxslərin əhəmiyyətli hissəsi Rusiya Federasiyası ilə sıx əlaqələrə malik olub.

Belə ki, bəziləri bu ölkənin vətəndaşıdır, bəziləri uzun müddət orada yaşayıb və ya oraya intensiv səfərlər edib,

daha sonra ABŞ-yə köçüb. Bu ardıcılıq təsadüfi miqrasiya məsələsi olmaqla yanaşı, koordinasiya plan ehtimalını da gündəmə gətirir.

Məlum olub ki, aksiyada radikal hərəkətləri ilə diqqət çəkən 02.08.1990-cı il təvəllüdü Əmrahlı Adil Vüqar oğlu Rusiya Federasiyasının vətəndaşıdır. Azərbaycanda olarkən tez-tez Rusiyaya sə-

fərlər edib. Uzun müddət Rusiyanın Novqorod şəhərində yaşayıb.

Sonuncu dəfə 15.10.2022-ci il tarixdə Rusiya Federasiyasına məxsus pasportla Almaniyaya gedib. Hazırda ABŞ-də yaşayır. Milliyyəti barədə məlumat olmayan Tatyana Viktorovna adlı qadınla evli olduğuna dair məlumatlar var. Adil Əmrahlinin

atası Vüqar Əmrahov da Rusiya vətəndaşıdır.

19.07.2023-cü il tarixdə Azərbaycandan Rusiyaya gedib, 25.09.2023-cü il tarixdə Azərbaycana gəlib. Vüqar Əmrahovun 26 dəfə Rusiyaya getdiyi barədə məlumatlar var. Radikal aksiyanın daha bir iştirakçısı, 30.04.1972-ci il təvəllüdü Abbasov Bəxtiyar Ələvşin

oğlu da Rusiya Federasiyasının vətəndaşıdır. Ölkədə olarkən tez-tez Rusiyaya səfərlər edib.

Onun təxminən 16 dəfə Rusiyaya gedib-gəldiyi məlumdur. Sonuncu dəfə 12.05.2015-ci il tarixdə Rusiya Federasiyasına məxsus pasportla Azərbaycandan Rusiyaya gedib, uzun müddət orada yaşayıb.

Göründüyü kimi, təxribatda Rusiya izlərinin olması daha inandırıcıdır. Digər tərəfdən, sabiq xarici işlər naziri Tofiq Zülfiqarov da arxivləri açmaqda "5-ci kolon"a xidmət edənlərin açıqlanması təklifi ilə çıxış edib.

"Aksiyada iştirak edən şəxslərin əksəriyyətinin bu və ya digər formada Rusiyada yaşaması və ya bu ölkə ilə əlaqələrinin olmasına, əlbəttə ki, bu da diqqətçəkən məqamdır. İlk anlardan etibarən bu məsələlərdə xarici kəşfiyyat izinin olduğu ilə bağlı məlumatlar yayılmaqda idi. Hesab edirəm ki, hal-hazırda Azərbaycana qarşı aparılan hibrid savaşa Rusiya tərəfi aktiv şəkildə iştirak edir. Xaricdə yaşayan və bir çox hallarda "söyüş müxalifəti" adlandırılan müxalifət nümayəndələrinin də əhəmiyyətli hissəsinin məhz Rusiyadan maliyyələşdirilməsi və bu ölkə ilə əlaqələrinin olması barədə

məlumatlar deyilməkdədir. Azərbaycana qarşı hibrid hücumların mümkünlüyü isə əvvəlcədən də ehtimal edilirdi". Cebheinfo.az-a açıqlamasında **politoloq Oqtay Qasimov** belə deyib. Oqtay Qasimov qeyd edib ki, xüsusilə 8 avqust Vaşinqton razılaşmasından sonra Rusiya tərəfi bölgədə itirdiyi mövqeləri bərpa etmək üçün bütün variantlardan istifadəyə çalışır: "Hesab edirəm ki, məhz bu tip aksiyaların arxasında da Rusiya izinin olması ciddi şübhələr yaradır. Hazırda Azərbaycanla Rusiya arasında münasibətlərin kəfiyyət qədər soyuq olduğu müşahidə edilir. Bu vəziyyət eyni zamanda Rusiyanın ermənipərəst ambisiyaları və imperialist davranışları ilə əlaqədirdir. Rusiya düşünür ki, bölgədə mövqelərini qorumaq üçün region ölkələrinə, o cümlədən Azərbaycana təzyiq göstərməklə öz istəklərini qəbul etdirəcək. Amma Azərbaycan cəmiyyəti və vətəndaşları bu kimi hadisələrə ayıq-sayıq yanaşır, proseslərin arxa planını, kökünü və səbəbinin nə olduğunu yaxşı bilir. Bu baxımdan, Rusiyanın bu tip davranışları ikitərəfli münasibətlərə yalnız zərər verə bilər. Bu, heç də tərəflərin mənafehlərinə uyğun deyil".

□ **Əlibar SEYİDAĞA,**
Musavat.com

On dörd ərəb və müsəlman ölkəsinin xarici işlər nazirlikləri, həmçinin İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Ərəb Liqası və Körfəz Əməkdaşlıq Şurası ABŞ-nin İsraildəki səfiri Mayk Hakabinin İsrailin Yaxın Şərqi işğal etmək hüququ barədə səsləndirdiyi fikirləri pisləyən birgə bəyanat yayıblar. Hakabi açıqlamaları jurnalist Taker Karlsona müsahibəsində deyib. O, əvvəllər İsrailin “Nildən Fərata qədər” əraziyə dini əsaslı hüququ olduğunu deyib, sonradan isə bu sözlərin işidildiyini bildirib.

Birgə bəyanatda qeyd olunub ki, bu cür açıqlamalar beynəlxalq hüquqa və BMT Nizamnaməsinə ziddir, regionda sabitliyi təhdid edir və sülh prosesinə zərbə vurur. Sənəddə həmçinin vurğulanıb ki, bu mövqə ABŞ Prezidenti Donald Trampın Qəzza münaqişəsinin həllinə dair təklif etdiyi planla uyğun gəlir.

Bəyanatı imzalayan ölkələr: Səudiyyə Ərəbistanı, İordaniya, BƏƏ, Qətər, İndoneziya, Pakistan, Misir, Türkiyə, Suriya, Fələstin Muxtariyyəti, Küveyt, Livan, Oman və Bəhreyn. Onlar İsrailin işğal olunmuş Fələstin əraziləri üzərində suverenliyini tanımadıqlarını və ilhaq cəhdlərinə qarşı olduqlarını bildiriblər.

Bu bəyanat göstərir ki, Yaxın Şərq məsələsində region ölkələri arasında ortaqlıq mövqə güclənir və mübahisəli açıqlamalar diplomatik reaksiyalara səbəb olur. Sənəd həm ABŞ-yə siyasi mesaj xarakteri daşıyır, həm də beynəlxalq hüququn dini və tarixi arqumentlərdən üstün tutulduğunu vurğulayır. Ümumilikdə hadisə regionda siyasi balansın həssas olduğunu və ritorikanın belə ciddi geosiyasi təsir yarada bildiyini nümayiş etdirir. Həm İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının üzvü olan Azərbaycanın iki strateji müttəfiqi - Türkiyə və Pakistanın İsrailin və ABŞ-nin bu planına qarşı çıxması, eləcə də BƏƏ ilə ölkəmiz arasında son aylar artan intensiv siyasi-herbi və iqtisadi əməkdaşlığı göz önünə gətirdikdə, eləcə də Yaxın Şərqdəki sülh planında

yer alan Bakının mövqeyi də maraqlı doğurmaya bilməz.

Azərbaycan Qəzza üçün Sülh Şurasının üzvüdür. Dövlət başçısı Vaşinqtonda keçirilən ilk iclasda iştirak edib. Anklavın bərpası üçün ilkin olaraq 7 milyard toplanıb. Belə bir prosesdə iştirak edən Azərbaycan üçün ciddi çətinlik yaranır: bir yanda tərəfdaş İsrail, digər tərəfdə müttəfiq ölkələr.

Azərbaycanın müttəfiqləri “Nildən Fərata qədər” planına qarşı

14 müsəlman ölkəsi İsrailin ilhaq siyasətinin əleyhinədir; Bakının yer aldığı Yaxın Şərq prosesində yeni mərhələ

Professor Qabil Hüseyinlinin bildirdiyinə görə, Trampın Qəzza üçün Sülh Şurasını təsis etməsi ilə amerikalı səfirin dedikləri Vaşinqtonun indiki siyasətinə uyğun deyil: “Azərbaycanın isə mövqeyi budur ki, Fələstin problemi BTM qətnamələrinə uyğun şəkildə həllini tapsın. Türkiyə də eyni yanaşmanı ortaya qoyur. Bu qərar ondan ibarətdir ki, Şərqi Qüds paytaxt olmaqla, Fələstinin dövlət müstə-

qilliyi tanınmalıdır. Avropanın da bir çox ölkələri artıq Fələstinin müstəqilliyini tanıyıblar. Müsəlman-ərəb dünyası da bu məsələdə eyni mövqedən çıxış edir. Ona görə də Fələstin məsələsində Azərbaycanın mövqeyi onlardan fərqlənir. Hətta İsrailə ən yüksək səviyyədə münasibətlərimiz olsa da, Bakı ədalətli yanaşmanın tərəfdarıdır”.

Yaxın Şərq siyasəti üzrə politoloq Rüstəm Tağızadə-

nin sözlərinə görə, İsrail baş naziri Binyamin Netanyahu son açıqlamasında regionda həm “radikal şiə oxu”na, həm də “yaranan radikal sünni oxu”na qarşı genişmiqyaslı bir ittifaq qurmaq niyyətini bəyan edib: “Hindistan, Yunanistan, Kipr və adı açıqlanmayan bəzi ərəb, Afrika və Asiya ölkələrini əhatə edəcəyi bildirilən bu “altıbucaqlı struktur, Yaxın Şərq geosiyasetində yeni realitətlərin xəbərcisi kimi təqdim olunur. Lakin bu id-

dial vizyonun arxasında duran güc dinamikası nə dərəcədə reallığı əks etdirir?”

Ekspertin təhlilinə görə, bütün bu regional təşəbbüslərin arxasında dayanan əsas güc ABŞ-dir: “Lakin Vaşinqtonun getdikcə daxili problemlərə və Asiya-Sakit okean regionuna fokuslanması, Yaxın Şərqdəki hərbi varlığını azaltması ehtimalını gücləndirir. Heç bir regional güc (nə İsrail, nə Türkiyə, nə Səudiyyə)

də heyətini qəbul edərkən deyib. Həmçinin Prezident İlham Əliyev ABŞ Prezidenti Donald Trampın və Misir Prezidenti Əbdülfəttah əs-Sisinin dəvəti ilə Şarm əş-Şeyxdə keçirilmiş Yaxın Şərq Sülh Sammitində iştirakını, Azərbaycanın Sülh Şurasına dəvət edildiyini məmnunluqla xatırlayıb, ölkəmizin sülh prosesinə töhfə vermək əzmində olduğunu qeyd edib.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Kreml “Gümrü-2” əməliyyatı hazırlığında Ötən ilin martında rusiyapərəst müxalifətin mer seçkisi strategiyasının bu dəfə parlament seçkilərində tətbiqi planlaşdırılır

Irəvanda rusiyapərəst qüvvələrin iyun seçkilərində üç cəbhədə iştirak etmək, daha sonra yeni parlamentdə birləşib hakimiyyəti ələ keçirmək məqsədilə koalisiya yaratmaq planları ilə bağlı siyasi gərginlik qızışır. Ölkənin hazırkı rəhbərliyi isə Rusiyanın “adamları”na - Qaqik Tsarukyan, Samvel Karapetyan və keçmiş prezident Robert Köçeryana xəbərdarlıq edib ki, planlaşdırılan “Gümrü 2” ssenarisini həyata keçirə bilməyəcəklər.

Niyə “Gümrü-2”? Haqqın.az yazır ki, ötən ilin martında Gümrüdəki rusiyapərəst müxalifət eyni ssenari həyata keçirmişdilər - seçkilərdə ayrıca iştirak etdilər, lakin sonra yeni bələdiyyə şurasında birləşərək hakim partiyaya azlıqda qoydular və öz namizədlərini mer seçdilər. Şəhərdə Rusiya hərbi bazası yerləşdiyindən, bu siyasi strategiyanın Moskvada hazırlandığı şübhə doğurmurdu. Ermənistan hakimiyyəti indi iddia edir ki, Kreml qarşından gələn seçkilərdə bu taktikadan daha geniş miqyasda istifadə etmək niyyətindədir.

Plana görə, rusiyapərəst

qüvvələr rəqabəti simulyasiya edərək vahid blok kimi çıxış etmədiklərini iddia edirlər. Məqsəd seçiciləri çaşdırmaq və hakim partiyağa dəstəyi azaltmaq, onun parlamentdəki yerlərin yansından çoxunu qazanmasının qarşısını almaqdır.

“Əgər Ermənistan Köçeryanın və iki oliqarxın təklif etdiyi yolu tutarsa, sülh ciddi şəkildə təhdid olunacaqdır. Onların məntiqinə görə, Ermənistan beynəlxalq səviyyədə tanınmış 29.743 kvadrat kilometr ərazi ilə kifayətlənməməlidir. Bu o

deməkdir ki, ən yaxşı halda sülh olmayacaq və ən pis halda yeni müharibə başlayacaq”, - deyir parlamentin vitse-spike-ri Rubinyan vurğulayıb.

“Ana Ermənistan” partiyasının lideri Andranik Tevanyan ötən həftə yerli ictimai televiziya verdiyi müsahibədə hökumət əleyhdarlarının seçkilərdə “Gümrü-2” texnologiyasından istifadə etmək niyyətində olduqlarını gizlətməyib. Bu açıqlama hakimiyyəti daha da qəzəbləndirib və Paşinyanın tərəfdarları rusiyapərəst müxa-

lifətə qarşı ritorikalarını gücləndiriblər. Lakin hələlik onlar “Gümrü-2”nin tətbiqinin qarşısını almaq üçün yalnız siyasi mətoddan istifadə etmək niyyətindədirlər və hazırkı vəzifələrinin seçkilərə hər bir kampaniya iştirakçısının arxasında Rusiyanın dayandığını göstərməklə kifayətlənirlər.

Bu arada, hazırda Rusiyada yaşayan və Ermənistan hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən axtarılanda olan Hüquq-mühafizə Xidmətinin keçmiş rəhbəri Mihran Poqosyan

da söyləmələri artırıb və müxalifəti “bütün fikir ayrılıqlarını kənara qoyub ortaqlıq bir məqsəd ətrafında birləşməyə”, yeni hökuməti devirməyə çağıran video bəyanat yayıb.

Lakin digər müxalifət partiyası olan “Parlaq Ermənistan”ın lideri Edmon Marukyan “Gümrü-2”nin perspektivlərinə şübhə ilə yanaşır. “Gümrü-2”nin perspektivlərinə şübhə ilə yanaşır. “Gümrü-2”nin perspektivlərinə şübhə ilə yanaşır. “Gümrü-2”nin perspektivlərinə şübhə ilə yanaşır.

İlk baxışdan “Gümrü-2” ssenarisində qeyri-qanuni heç nə yoxdur: parlament sistemi-nə malik ölkələrdə çoxluğu təmin etmək üçün koalisiyalar praktikası olduqca normaldır. Bundan əlavə, hazırkı şəraitdə Ermənistanda heç bir rusiyapərəst qüvvə təbii qalib gələ bilmir, ona görə də onların seçkilərdə ayrı-ayrı güc mərkəzləri kimi iştirak etmək və sonra parlamentdəki yerlərin yansından çoxunu təmin etmək üçün birləşmək strategiyası qeyri-adi və ya əsassız görünür. Lakin hazırkı seçkilər təkcə Ermənistanın gələcəyi üçün deyil, həm də bütün Cənubi Qafqazın geosiyasi trayektoriyası üçün çox vacibdir.

Kremlin nəzarətində olan qüvvələr “Gümrü-2” metodu ilə hakimiyyətə gələ bilsələr, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin imzalanması və nəticədə TRIPP layihəsinin həyata keçirilməsi sual

altına düşəcəkdir.

Region sülh yolundan imtina etmək və yenidən hərbi qarşıdurma vəziyyətinə düşmək riski daşıyır. Ermənistan hakimiyyəti bu risklərin fərqindədir və “Gümrü-2” ssenarisinin gerçəkləşməsinə imkan verməyəcəklərini bəyan edirlər. Hələlik onlar siyasi vasitələrdən istifadə edirlər. Görünür, seçicilərinin dəstəyini qorumaq üçün radikal qüvvələrin hakimiyyətə gəlməsinin Ermənistanı çoxdan gözlənilən sülhdən məhrum edəcəyi və son müharibədən hələ də qurtulan ölkəni yeni hərbi münaqişəyə sürükləyəcəyi fikrini fəal şəkildə istifadə etmək niyyətindədirlər. Lakin zərurət yaranarsa, siyasi vasitələrlə yanaşı, hakimiyyətin inzi-bati və məcburi tədbirlərdən də istifadə etməsi mümkündür.

“Gümrü-2” ilə bağlı bu, məcazi mənada ifadədir. Bu o deməkdir ki, müxalifət qüvvələrindən biri səsələrin 50 faizini və ya daha çoxunu əldə edə bilməse, yəni təbii qalib gələ bilməse, qüvvələrin birləşməsi baş verəcək ki, bu da dünyada koalisiya kimi tanınır. Əslində parlament hökuməti məhz belə bir koalisiya təşəvvür edir. Biz inanırıq ki, bu, belə olacaq, çünki hər hansı bir qrupun səsələrin 50 faizindən çoxunu əldə etməsinə təşəvvür etmək çətinidir”, - deyir “Parlaq Ermənistan”ın rəhbəri E.Marukyan vurğulayıb.

□ **Elşən MƏMMƏDƏLİYEV,**
“Yeni Müsavat”

İranın vurulması Bakıya təhlükədir

Sabiq nazir "bu, Azərbaycan üçün arzuolunmaz ssenaridir" deyir

"İran ətrafındakı vəziyyət hazırda olduqca həssas və çoxşaxəlidir. Bir tərəfdən hərbi ssenarilərlə bağlı məlumatlar yayılır, digər tərəfdən diplomatik kanalların açıq saxlanıldığı bildirilir. Bu, klassik təzyiq və danışıqlar paralelliyi modelidir. Hərbi zərbə ehtimalı tam istisna oluna bilməz, lakin belə addımın region üçün ciddi və genişmiqyaslı nəticələri ola bilər. İranın cavab reaksiyası, region ölkələrinin mövqeyi və enerji bazarlarına təsir faktorları nəzərə alınmalıdır. Buna görə də tərəflər üçün diplomatik həll yolu daha rəşional seçim hesab olunur.

Hazırkı mərhələdə prosesin iki istiqamətdə inkişafı mümkündür: ya danışıqlar intensivləşəcək və gərginlik müəyyən qədər azalacaq, ya da qarşılıqlı ittihamlar və hərbi ritorika artaraq daha riskli mərhələyə keçəcək. Region ölkələri üçün əsas prioritet sabitliyin qorunması və münaqişənin genişlənməsinin qarşısının alınmasıdır". Keçmiş xarici işlər naziri Tofiq Zülfüqarov Azpolitika.info-ya belə deyib.

T.Zülfüqarov deyib ki, İrana qarşı Qərb, ilk növbədə isə Amerika Birləşmiş Ştatları tərəfindən müəyyən ultimativ xarakter daşıyan şərtlər irəli sürülüb: "Bu şərtlərin qəbul olunub-olunmaması məsələsi İran daxilində də ciddi fikir ayrılıqlarını üzə çıxarır. Əsas sual budur: yekun qərarı kim verəcək və hansı mövqe üstünlük təşkil edəcək. İranda idarəetmə sistemi özünəməxsus quruluşa malikdir - siyasi (mülki) hakimiyyətə dini hakimiyyət paralel şəkildə fəaliyyət göstərir. Bu model uzun illərdə daxili müzakirə və narazılıq mövzusu. Son illərdə baş verən etirazların əsas tələblərindən biri də dinin dövlət idarəçiliyindən ayrılması, dini institutların daha çox mənəvi sferada fəaliyyət göstərməsi idi. İran cəmiyyətində və siyasi elitasında bu istiqamətdə diskussiyaların getdiyi istisna deyil. Xüsusilə ali dini rəhbərliyin sağlamlıq vəziyyəti və gələcək varislik məsələsi də sistem daxilində qeyri-müəyyənlik yaradır. Bu baxımdan, ölkə daxilində müəyyən böhran əlamətlərinin mövcud olduğu görünür.

Hərbi əməliyyatların başlanması ehtimalına gəldikdə, genişmiqyaslı quru əməliyyatları real görünür. Lakin hava zərbələri və raket hücumları ssenarisi daha çox mümkün hesab olunur. Eyni zamanda İranın cavab reaksiyası da region üçün ciddi nəticələr doğura bilər.

Belə bir eskalasiya global enerji bazarına dərhal təsir edər. Neft qiymətləri qısa müddətdə kəskin arta bilər. Uzunmüddətli perspektivdə isə bazar müəyyən balans tapa bilər, lakin ilkin mərhələdə ciddi dalğalanmalar qaçılmazdır. İranın ixrac imkanlarının azalması digər neft ixracatçılarına - o cümlədən Rusiya və digər ölkələrin bazardakı rolunu müvəqqəti artırır.

Təəssüf ki, hazırda problemin diplomatik həlli ilə bağlı aydın və sabit mexanizm görünür. Azərbaycan üçün isə əsas prioritet sülh və sabitlikdir. İranla etnik, dini və tarixi bağlarımız var. Bu səbəbdən orada hərbi əməliyyatların başlaması və insan itkilərinin artması Azərbaycan üçün arzuolunmaz ssenaridir".

□ "YM"

Müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənov və müdafiə nazirinin müavini - Hərbi Hava Qüvvələrinin (HHQ) komandanı general-leytenant Namiq İslamzadə ötən həftəsonu hava hücumundan müdafiə hərbi hissəsinin xidməti-döyüş fəaliyyətini yoxlayıb.

Müdafiə Nazirliyinin açıqlamasında bildirilib ki, müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənov hərbi hissənin komanda məntəqəsində xidməti tapşırıqların yerinə yetirilməsi

Azərbaycan HHQ hazırlıq vəziyyətində

Müdafiə naziri və Hərbi Hava Qüvvələrinin komandanı hərbi hissələrdə oldu; **polkovnik:** "İrana atılan raketlər Azərbaycan ərazisinə də yönələ bilər"

və mövcud vəziyyət barədə məruzələri dinləyib. Nazirliyin rəhbər heyəti ixtisas hazırlığı üzrə məşğələlərin keçirilməsini izləyib, şəxsi heyətin peşəkarlığı səviyyəsi, nəzəri biliklərinin tətbiqi, həmçinin silah və texnikadan düzgün istifadə bacarıqları yüksək qiymətləndirilib. General-polkovnik Zakir Həsənov keçirilən təlim və məşqlər zamanı HHM bölmələrinin arsenalına yeni daxil edilmiş müasir silah və texnikanın taktiki-texniki xüsusiyyətlərinin dərindən öyrənilməsi, onların döyüş şəraitində effektiv tətbiq imkanlarının mənimsənilməsi, şəxsi heyətin bu vasitələrdən düzgün və təhlükəsiz istifadə bacarıqlarının artırılması barədə Hava Döyüş Komandanlığına müvafiq tapşırıqlar verib. Azərbaycanın ordu komandanlığının indiki hərəkətiliyi ABŞ-İran gərginliyi fonunda diqqət cəhəkdir.

İranda mümkün müharibə ssenarisi ilə bağlı artan gərginlik fonunda Azərbaycanın hava hücumundan müdafiə bölmələrinin döyüş hazırlığının yoxlanılması sıradan planlı tədbir kimi yox, strateji signal kimi qiymətləndirilə bilər.

Regionda İran ətrafında hərbi risklərin artması təkcə Yaxın Şərq üçün deyil, qonşu təhlükəsizlik zolağında yerləşən dövlətlər üçün də potensial təhlükə yaradır.

Bu baxımdan Azərbaycan Ordusunun xüsusilə hava hücumundan müdafiə komponentinə diqqəti artırması rəşional addımdır. Müasir müharibələr göstərir ki, raket, PUA və uzaqmənzilli zərbə vasitələri əsas təhlükə mənbəyidir və belə şəraitdə HHM sistemlərinin döyüş hazırlığı milli təhlükəsizliyin əsas sütunlarından sayılır.

Digər tərəfdən, ABŞ-İran qarşıdurmasının açıq fazaya keçməsi ehtimalı regionda hava məkanının risk zonasına çevrilməsi, səhv identifikasiya və ya texniki insident ehtimallarını artırır. Bu isə qonşu ölkələrin hava müdafiə sistemlərinə maksimum hazır vəziyyətdə saxlamağa vadar edir.

Nəticə etibarilə, son yoxlamalar preventiv müdafiə siyasətinin tərkib hissəsi kimi görünür: məqsəd müharibəyə qoşulmaq yox, mümkün regional eskalasiya halında ölkənin hava məkanını və strateji obyektlərini qorumaqdır. Bu, klassik hərbi prinsipi uyğun-

dur - risk artdıqca hazırlıq səviyyəsi də artır.

Hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov "Yeni Müsavat"a bildirib ki, ABŞ-İran münasibətlərində gərginlik hər keçən gün yüksəlir və hərbi əməliyyat hər an başlada bilər: "Azərbaycan İranla yaxın qonşudur, çox böyük quru sərhədlərimiz, dənizdən və hava məkanından böyük sərhədlərimiz mövcuddur. ABŞ kimi nəhəng hərbi potensiala malik ölkənin böyük sərhədlərimiz olan qonşu İrana qarşı havadan zərbələr endirməsi, hərbi əməliyyatlara başlaması çox geniş miqyaslı müharibəyə çevrilə bilər. Çünki İran dövlətinin də hərbi gücü zəif deyil və ABŞ-nin zərbələrinin qarşısının alınması və cavab zərbələri endirmə üçün praktiki hərəkətə keçməyi şübhəsizdir. Belə bir vəziyyətin meydana gəlməsi təbii ki, İranın qonşuluğunda yerləşən ölkələr üçün də müəyyən risklər yarada bilər. Atılan raketlərin qonşu ölkələrin də ərazisinə düşə biləcəyindən tutmuş digər təhlükəsizlik məsələlərinə qədər risklər mümkündür. Hər hansı ballistik raketin trayektoriyadan çıx-

ması və bizim ərazimizə də düşməsi mümkündür".

Ekspertin sözlərinə görə, onu da nəzərə almaq lazımdır ki, İran ABŞ-nin hücum edəcəyi halda ABŞ ilə yaxın əlaqələri olan dövlətləri də hədəfə ala biləcəklərini bəyan edib: "Azərbaycanda Amerikanın hərbi bazaları olmasa da məlumdur ki, Azərbaycan ABŞ ilə sıx siyasi, iqtisadi əlaqələrə malikdir, bu yaxınlarda iki ölkə arasında Strateji tərəfdaşlıq Xartiyası imzalanıb. İranın Azərbaycanı istəməyən mühafizəkar hərbi hakimiyyəti bunu bəhanə edib Azərbaycana qarşı da müəyyən sərt addımlar atmaq fikrinə düşə bilər. Odur ki, Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələri, Azərbaycan Hava Hücumundan Müdafiə Qüvvələri ən yüksək hazırlıq vəziyyətində olmalıdır. Ona görə də müdafiə naziri, general-polkovnik Zakir Həsənovun Hərbi Hava Qüvvələrinin komanda heyəti ilə görüşüb hərbi hissələrdə, obyektlərdə baxışlar keçirməsi, tapşırıqlar verməsi təbii. Azərbaycanın hava hücumundan müdafiə sistemlərinin daim döyüş hazırlığı vəziyyətində olması zəruridir".

Polkovnik onu da deyib ki, Azərbaycan son zamanlar silah arsenalına yeni müasir silahlar qəbul edib, eyni zamanda hərbi aviasiya parkını gücləndirib, yeni hava hücumundan müdafiə sistemləri və yeni təyyarələr əldə edib: "Bu sistemlərin, silahların idarə olunmasında yüksək səviyyəli mütəxəssislər hazırlanır. Bu məsələ də vacib nüanslardandır. Azərbaycan öz arsenalında olan hava hücumundan müdafiə sistemləri ilə ölkəmizin ərazimizə yönələn istənilən raketləri dəf etməyə hazır olmalıdır".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
Musavat.com

“...Ruslarla bağlanan müqavilə, suya yazılan yazı kimidir”. Çeçenistan ordusunun mərhum ali baş komandanı Cövhər Dudayevin bu heyratamiz aforizmi bəlkə də Rusiyanın əsl kimliyinə qiymət verən tarixi fikirdir, rus siyasətinin zehniyyətinə möhür vuran mövqedir. Əslində Dudayevin söylədiyi altından qırmızı xətt çəkiləcək sözdür və Azərbaycan tarixinin bütün mərhələləri üçün ibrətamizdir.

Dudayevin başqa bir fikrini də tarixin yaddaşına hökm ediblər: “Ruslarla anlaşmanın ömrü mürəkkəbi quruyana qədərdir...”

Axı Rusiya hansı qonşusu və ya dostu ilə sona qədər dürüst rəftar edib?! Bu, özlərinin çox sevdiyi “rusofob” fikir deyil. Rusiyanın zəngin mədəniyyətinin, təhsilinin, ədəbiyyatının, rus dilinin bu coğrafiyada və dünyada hörmətə layiq yeri var. Ancaq Rusiya siyasətinin və ya rus imperiya təfəkkürü siyasətinin heç yerdə, ən əsası keçmiş sovetlər məkanında heç bir çəkisi qalmayıb.

Rus “mujiki” və “Qafqaz əsiri”

Sözün əsl mənasında çox uzağa getməyə (İbrahim Məmmədlinin sözü olmasın - E.S.), götürək son 4-5 il ərzində Azərbaycanın başına gələnləri - Kreml və onun lideri bütün mahiyyəti ilə imza atdığı, üzbəüz söz verdiyi bütün öhdəliklərə naqis çıxdı. Halbuki ruslarda kobud çıxmasın, “mujik” söhbəti var. Axı ruslar həm də Şərq xalqıdır, avrasiyalıdır. Onlar bəyənmedikləri fransızlardan, hollandlardan daha çox bu dəyərlərə - o dəyərlərə ki Qafqaz coğrafiyasında xüsusi qiymət verilir - həssas yanaşılır.

Azərbaycanın və dövlət rəhbərliyinin Rusiyadan da, onun siyasi rəhbərliyindən də son 4 ildə sözün yaxşı mənasında qopardığı iki razılaşma var. Hər ikisi də “mujik” söhbətidir - Moskvada imzalanan eyniadlı bəyannamə və Düşənbədəki görüşdə verilən söz. Bəs hansı biri həyata keçirildi?

Deyə bilərsiniz ki, bir az ağır söhbət oldu. Amma biz məhz Dudayevin “ruslarla bağlanan müqavilə, suya yazılan yazı kimidir” sözlərini təkrar yada salmalı oluruq: nə Moskva bəyannaməsinə, nə Düşənbə görüşündə verilən vədə Rusiyanın ali rəhbəri səviyyəsində sədaqət gördük. Heyhat!

Hərçənd Rusiya prezidenti, dünyanın hər üzünü görmüş təcrübəli lider Vladimir Putin artıq anlamalıydı ki, ölkəsi artıq imperiya, biz isə “Qafqaz əsiri” deyilik. Ancaq bu korafəhm təfəkkür,

Suya atılan imza...

Dudayev niyə “ruslarla anlaşmanın ömrü mürəkkəbi quruyana qədərdir...” deyirdi?; Putin anlamadı ki, ölkəsi artıq imperiya, biz isə “Qafqaz əsiri” deyilik...

kür, təkəbbür və müştəbəhlik dəyişmədi. Buna görə də 4 il ərzində dünyanın “ikinci ordusu”nun dişləri Ukraynada sındırılıb töküldü, Qarabağda isə işğalçı-sülhməramlı kontingent şələ-şüləsini götürüb gəldiyi yerə qayıtdı.

Bunun harası müttəfiqlik oldu?

Azərbaycan Ukrayna müharibəsinin başlanmasına cəmi iki gün qalmış Rusiya ilə Moskva deklarasiyasını imzalayıb. Bu sənəddə tərəflərin götürdüyü öhdəliklərin əsas müddəalarını məhz elə Rusiya pozdu. Biz heç vaxt qonşularımıza xor baxmamışıq, maraqlarına toxunmamışıq. İllah da şimal qonşumuzla bağlı həssaslığımızı dünyanın bütün siyasi qütbləri anlayışla qarşılayıb. Ruslar isə 4 il ərzində “müttəfiq” kimi nələr etmədilər - təyyarəmizi vurdular, bu cinayətlə bağlı gözləntilərimizi icra etmədilər, Xarkovda konsulluğu, Kiyevdə səfirliyi, Odessada enerji kəmərlərimizi raketlə bombaladılar, Yekaterinburqda soydaşlarımızı OMON işgəncə ilə qanına qəltan etdi, diaspora hücumları, deputatımıza deportasiya və daha nələr,

nələr...

Belə də müttəfiq olar?! Nə vaxtdan müttəfiq müttəfiqə zərər vuran olub? Deməli, bu, Ukrayna müharibəsinə qədər olan zərurət idi. Zaman isə göstərdi ki, Moskva deklarasiyası, sadəcə, Putinin suya atılan imzası imiş.

Bəyannamənin imzalanma tarixinin həqiqətən də simvolik rəqəmlərdir - 22 fevral, 2022-ci il... Bu gün isə 25 fevral, 2026-cı ildir. Sənəd qüvvədə qalır, amma hökmü yoxdur.

Putin o dövərdə deydi sözlərə görə, sənəd Azərbaycan və Rusiya arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30 illiyinə həsr olunub və iki ölkə arasında münasibətləri yeni səviyyəyə çıxarır. Yeni “səviyyə” isə Rusiyanın Azərbaycana və bu coğrafiyaya I Pyotrdan bəri dəyişməyən münasibətinin göstəricisidir.

Üç paytaxtda edilən xəyanət

Hərgah Moskva bəyannaməsində öhdəliklərdən birində deyilir ki, “Rusiya Federasiyası Azərbaycan Respublikası Tərəflərdən birinin fikrincə sülhə təhlükə yarada bilən, sülhü po-

zan və ya Tərəflərdən birinin təhlükəsizlik maraqlarına təsir edən vəziyyət yaranması təhdidi olduğu təqdirdə onun niyə zamlanması məqsədilə təxirəsalınmaz məsləhətləşmələrin aparılmasına hazırlıqlarını ifadə edirlər”.

Ancaq bu gün Rusiyadan ayrı-ayrı siyasətçilər sülhə təhdid yağdırmaqdan əl çəkmirlər. Başqa bir bənddə qeyd olunur ki, “Tərəflər beynəlxalq informasiya təhlükəsizliyi, kütləvi kommunikasiya vasitələri, publik və ictimai diplomatiya ilə əlaqədar məsələlərin geniş dairəsi üzrə iki ölkənin müvafiq strukturları və təşkilatları arasında sahəvi məsləhətləşmələrin keçirilməsi vasitəsilə də daxil olmaqla əməkdaşlığın qurulmasına yardım edəcəklər”.

Ancaq Rusiya kiberhücumları, hibrid təhdidlər, çirkin anti-Azərbaycan kampaniyaları təşkil etməkdən yorulmur. Təbii ki, imza atdığı bu sənədin öhdəliklərini 4 il ərzində yerinə yetirməyən Rusiyadan və onun rəhbərliyindən üzbəüz görüşdə verilən şifahi sözün icrasını gözləməyə dəyməzdi. Söhbət Düşənbə

danışıqlarından gedir.

Axı Moskva Bəyannaməsi kimi strateji bir müqavilənin müddəalarına əməl etməyən dövlətdən şifahi və ictimaiyyət qarşısında verilən vədə riayəti gözləmək sadələşmə olardı. Çünki bu Rusiya elə 1995-ci ildə təhlükəsizliyinə Budapeşt memorandumu ilə zəmanət vermiş öz soyundan olan Ukraynaya hərbi təcavüz edib. İndi nə Budapeşt razılaşmasına, nə beynəlxalq hüquqa, nə ən son olaraq Moskva bəyannaməsinə məhəl qoymayan Rusiyadan Düşənbədə verilən şifahi sözün niyə səmimiyyət gözləməliyik?

Donbasın palçıqlı çölləri və “Moskva saati”

Aydın məsələdir ki, Rusiya müharibədə üzleşdiyi uğursuzluğa və strateji hədəflərinə çatmadığına görə qəzəblidir. Üstəlik, bundan sonra rus ordusu zəfər çala bilməz. İndi də bunun heyfni çıxmağa çalışırlar. Bu da bir isterikadır. İndi “val” deyib və heç kəs “Moskvanın göz yaşlarına inanmır”. Azərbaycan və Cənubi Qafqaz rus əsarətindən qurtuluş fürsəti hiss edir. Əlbəttə, Rusiya yenə də bu

regiona nə zamansa qayıtmaq istəyəcək - siyasi gücü ilə. Amma hazırda o taqəti yoxdur. Rusları Donbasın palçıqlı çöllərində 4 ildir ki, şil-küt vəziyyətinə salıblar - sözün məcazi, siyasi-iqtisadi və hərbi mənasında. Axı “Z” ordusu Zaporozheni, yaxud Baxmutu tutmaq üçün genişmiqyaslı hərbi əməliyyatlara başlamamışdı. Sadəcə, Putinin blitskriqi alınmadı və üç günə desantlar hesabına Kiyevi götürmək nəşib olmadı. Əgər buna müvəffəq olsaydılar, indi Ukrayna ittifaq dövlətinə daxil idi, qalan postsovet ölkələri və elə Azərbaycan da rus orbitinə yaxınlaşmışdı. Bununla da Putinin “SSRİ-2” modeli gerçəkləşəcəkdi...

Bax, bu strateji iflas Rusiyanı dəliyə döndərib: Cə-

nubi Qafqazda, Yaxın Şərqdə strateji itkilər, Zəngəzur dəhlizinə nəzarət fürsətini əldən vermək, “Qarabağın açarı”nı illərlə əlində saxladığı halda, bu keçmiş münafiqə vasitəsilə regionu idarə etmək rıçaqları yoxdur. Ona görə də acığını çıxmaq üçün bütün yollara əl atdı. Amma Rusiya 2022-ci ilki Rusiya deyil, Azərbaycan da...

Bundan sonra Moskva üçün köhnə doktrina işləmir. Rusiya, nəhayət, anlamalıdır ki, qonşuları ilə hansı dildə və ritorikada danışmaq lazımdır. Yeri gəlmişkən, bugünlərdə deputat Qüdrət Həsənzadə demişdi ki, “dalaşanda barışmağa yer qoymaq lazımdır və hər zaman etibarlı tərəfdəş olduğunu söyləyən ilham Əliyev Putinin ona xəyanət etməyəcəyinə inandığını söyləmişdi”.

Beləliklə, artıq Qafqazda “Moskva saati” işləmir. Ona görə də Rusiya lideri sübut etməlidir ki, o, aciz vəziyyətdə deyil, baş verənlər də onun hikkəsinin nəticələri deyil. Hərçənd buna inanmaq da getdikcə çətindir...

■ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”ın redaktoru

Su çərşənbəsi tarifi

Zamin Hacı
zaminhaci@gmail.com

"Ay axır çərşənbə axşamı, gəlmişəm
səninlə çərşənbələşəm, çərşənbələşsən də
çərşənbələşəcəyəm, çərşənbələşməsən
də çərşənbələşəcəyəm".

(milli yanılımac)

Telefonun mavi ekranına partapart gələn mesaj, məktub, hırrey, mirreylər (sonuncuların adını özüm kəşf eləmişəm, bəzi vətəndaşlarımız normal mətn yazmağı, adam balası səsi ilə mesaj yollamağı artıq yadırgamışdır) səhər-səhər məni dəli elədi. Zəhləmgetmiş yazıçıların təbiriylə yazsam, qan-tər içində, hövlnak yerimdən qalxdım. Hətta bəlkə hoppandım. Çünki ekranda saysız-hesabsız "su" sözünü görmüşdüm.

Bütün mesajların bu sözlə başlaması məni istər-istəməz qorxutmuşdu. (Burada da bir filoloji haşiyyə çıxaraq ana dilimizdəki həmin bu "istər-istəməz" ifadəsinə aşiq olduğumu beyan etməliyəm. Fantastik sözdür. Uca millətimizin vəziyyətini, özü də istənilən hadisə, məkan, vaxtda tam ifadə edir. Biz həm istəyirik, həm istəmirik). Elə bildim şanlı hökumətimiz Tarif Şurası, KTN, BMT, NASA, MI-6 və MKİ ilə əlbir olaraq gecəyarısı qəfildən suyun qiymətini qaldırmışdır.

Yenə haşiyyəyə zəruri ehtiyac yarandı. Niyə mən burada çoxlu milli və beynəlmiləl idarənin adını yazdım? Çünki bizdə nəyinse qiyməti qalxanda bunu törədənlərin kimliyi xalqa qaranlıq qalır. O deyir bu elədi, bu deyir o elədi. Axırda xarici qara qüvvələrin üstündə qalır adətən. İndi suyun da qiyməti qalxsa, böyük ehtimalla bunu Amazon çayının qurumağı, Antarktidada pinqvinlərin buzun üzərinə kiçik ehtiyaclarını ödəməyi, şahzadə Endryünün əlaqəsizliyi kimi amillərlə izah edəcəklər. Ancaq su təsərrüfatının dövlət inhisarında saxlanması və nəticədə də fakto yiyəsiz qalmağı, bu sahəyə başçılıq edənlərin acgözlüklə varlanmağa hərisliyi, boruların üstündə yatan məmur-əjdahaların varlığı yada salınmayacaq.

Elə telefonun məni dəli eləməyinin səbəbi təzəlikcə suyun qiyməti barədə idarədən TŞ-yə müraciət göndərilməsi anonsu idi. Doğrudur, sonradan su idarəsi su atdı, başını tutdu, dedilər biz heç yana qiyməti qaldırmaq, ya da təzə terminologiya ilə yazsaq, diferensasiya etmək üçün üz tutmamışıq, məktub yazmamışıq. Nəticədə bilinmədi müraciət olubmu, olmayıbmi. Bəlkə bir növ hazırlıq iynəsi vururdular ki, camaat qəfil xəbərdən diksinib ayrılmasın.

Uzun sözün qısası, mesajların ardını oxudum, üreyim yerinə gəldi. Sən demə, bu gün su çərşənbəsi imiş, uca millətimiz həmin əziz bayram münasibətilə bir-birimizə toplu mesajlar tolazlayırmış. Halal olsun, minnətdarıq, bəhəm, sizinlə birgə, həmişə təmizlikdə, neçə gözəl illərdə islanasınız və sairə və ilaxır çərşənbə. (İlk dəfə bu söz də öz yerinə tam oturmuş oldu).

Düzünü yazsam, mən həmişə bu çərşənbələri qarışdırıram, hansı hansından sonra gəlir, birinci və axırncı nəyə əsasəndir, heç vaxt yadımda qalmır. Yəqin bu prosedurun da hardasa təbiətin qoynunda öz idarəsi var, ardıcılığa qərar verir. Məsələn, birinci suyun donu açılır, sonra külək əsir, hava qızır və nəhayət torpaq oyanır. Ardıcılıq bir az fərqli də yarana bilər, ildən asılıdır. Qazın qiymətini qaldırmaq lazım olsa, böyük ehtimalla, od çərşənbəsi qabağa çəkilməlidir. Bunlar hamısı hüquqi-inzibati məsələlərdir, Nazirlər Kabineti üç ay ərzində təkliflər irəli sürür, baxılır, hesablanır, həyata keçirilir. Çərşənbəni özbaşına qoysan, gedər şənbəyə, hətta yaya düşər. Ya da Pasxaya-zada girər. Bu bizə lazımdır mı?

Sözgeşi, mən bu il çərşənbə elmi istiqamətində yeni bir məlumat öyrənmişəm. Deməyəsən bizdə Yalançı çərşənbə də var imiş! İnanılmazdır. Sitat: "Musavat.com xəbər verir ki, hələ də doğruçu çərşənbə hesab olunan dörd çərşənbədən əvvəl ölkəmizin bir sıra regionlarında Yalançı çərşənbə də qeyd olunur. Doğruçu çərşənbələrdən fərqli olaraq, Yalançı çərşənbəyə xüsusi hazırlıq görülür... Bu zaman adamlar səssiz-küysüz bir şəkildə öz qapılarında azacıq saman, külək yandırır. Evlərdə xüsusi olaraq biş-düş də hazırlanmır, yeni ayrıca bayram qazanı asılmaz, bayram yeməyi də bişirilməz". Sitatın sonu.

Mən belə başa düşdüm bizdə çox yerdə ilboyu yalançı çərşənbə bayramı qeyd olunurmuş, xəbərimiz olmayıb.

Ötən həftəsonu Vaşinqtondakı Hudson İnstitutu diplomatlar və ekspertlərlə ABŞ administrasiyasının Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh prosesinin irəliləməsi üçün atdığı addımlar barədə dinləmə keçirib.

"Yeni Müsavat" xəbər verir ki, əsas məruzəçilər arasında dövlət katibinin müavini və Avropa və Avrasiya Məsələləri Bürosunun direktoru Sonata Coulter, Atlantik Şurasının Avrasiya Mərkəzinin direktor müavini Endryu Danieri, Hudson İnstitutunun Avropa və Avrasiya Mərkəzinin baş elmi işçisi Luke Coffey və ABŞ beyin mərkəzləri

ABŞ-də dinləmələr: "Paşinyan yaydan "sağ çıxmasa", Bakı isə..."

Hudson İnstitutu regionun yeni gərginlik və qarşıdurma mərhələsinə qədəm qoymasından narahatdır - Bakıdan iki rəy

nin digər nümayəndələri olub.

ABŞ-nin dəstəyi ilə Azərbaycan və Ermənistan son aylarda davamlı sülhə doğru əhəmiyyətli irəliləyişlər əldə ediblər. Lakin analitiklər davamlı risklər barədə xəbərdarlıq edirlər. Bunlardan ən başlıcası iyun ayında Ermənistanla keçiriləcək seçkilərdir: Rusiyanın dəstəklədiyi revansist qüvvələrin qalib gələcəyi təqdirdə regionun yeni gərginlik və qarşıdurma mərhələsinə qədəm qoyması təhlükəsi var.

Atlantik Şurasının nümayəndəsi Endryu Danieri Ermənistanla seçkiləri sülh prosesinin trayektoriyasına təsir göstərə biləcək "həlledici amil" adlandırılıb. "Hazırda ən böyük sual Ermənistanla seçkilərlə bağlıdır", - deyir o bildirib və qeyd edib ki, Paşinyanın partiyası hakimiyyətdə qalmaq üçün daha bir mandat təmin etməlidir. Danieri əlavə edib ki, bir çox müşahidəçilər Rusiyanın səvərmənin nəticəsinə təsir göstərməyə çalışacağını gözləyir və Moskvanın Paşinyanın pragmatik sülh kursu yürütmək istəyini tənqid etdiyini vurğulayıb. "İyun ayında keçiriləcək seçkilərdən sonra sülh perspektivləri haqqında daha çox məlumat əldə edəcəyik", - deyir o qeyd edib.

ABŞ-nin Azərbaycandakı keçmiş səfiri Riçard Kozlarıç Ermənistan və Azərbaycan rəhbərliyi arasında münasibətlərin siyasi səviyyədə sabitləşdiyini bildirib. "Görünür, rəhbərlik səviyyəsində münasibətlər müsbət vəziyyətə gətirilib", - deyir o, "AzadlıqRadiosu"na bildirib və qeyd edib ki, Vaşinqtonda keçirilən son

görüş iki liderə ABŞ-nin dəstəyi ilə əməkdaşlığı nümayiş etdirməyə imkan verib. Lakin o, bunun hələlik yekun sülh müqaviləsi ilə nəticələnmədiyini vurğulayıb.

Kozlarıç həmçinin daha geniş geosiyasi gərginliyin irəliləyişi çətinləşdirə biləcəyi barədə xəbərdarlıq edib. O qeyd edib ki, ABŞ və İran arasındakı gərginlik fonunda Tehran, xüsusən də TRIPP təşəbbüsü vasitəsilə Cənubi Qafqazda Amerika təsirinin genişlənməsi kimi qəbul etdiyi şeyə qarşı çıxmaya cəhd edə bilər.

O, həmçinin qeyd edib ki, Moskvaya getdikcə həm Ermənistanla, həm də Azərbaycandakı ABŞ fəaliyyətinə ritorik olaraq qarşı çıxır, o cümlədən Rusiya ABŞ-Ermənistan nüvə əməkdaşlığı ilə bağlı narahatlığın gizlətmir. "İran və ya Rusiyanın Cənubi Qafqazda ABŞ-in asan qələbəsinə qəbul etməsini gözləmirəm", - deyir Kozlarıç bildirib.

BDU-nun Konstitusiyə hüququ kafedrasının baş müəllimi Qulamhüseyn Əlibəylinin sözlərinə görə, ABŞ vitse-prezidenti Vensin Ermənistanla və Azərbaycana səfəri region üçün unikal bir şans, Cənubi Qafqaz uğrunda qlobal rəqabətdə yeni strateji mərhələnin başlanmasının göstəricisi oldu. Onun fikrincə, ABŞ uzun müddət Cənubi Qafqazda öz siyasətini Gürcüstan üzərindən qurmağa çalışsa da, buna müvəffəq ola bilməyib. Hüquqşünas hesab edir ki, hazırda ABŞ Cənubi Qafqazda Rusiya və İranın təsir imkanlarını əhəmiyyətli dərəcədə zəiflədib. Ona görə də Q.Əlibəyli Azərbaycan və Ermənistan üçün risklərin

azaldığını müşahidə edir: "Çünki regionda sabitlik, təhlükəsizlik və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın əsası qoyulub. Bu səfəri bölgədə Zəngəzur dəhlizinin işə düşməsinin sürətlənməsi, energetika, müdafiə, təhlükəsizlik, sünü intellekt və rəqəmsal texnologiyalar sahəsində əməkdaşlıq istiqamətləri üzrə dəyərləndirmək olar. Zəngəzur dəhlizi həm də Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasında və Rusiyadan asılılığın aradan qaldırılmasında strateji əhəmiyyətə malikdir".

Onun sözlərinə görə, ABŞ Zəngəzur dəhlizini tək-cə Azərbaycanla Ermənistan arasındakı məsələ, Azərbaycanın əsas hissəsini Naxçıvanla birləşdirən bir marşrut kimi deyil, özünün Cənubi Qafqazda iştirakının həlledici amili kimi görür: "Başqa sözlə, ABŞ Cənubi Qafqazı özünün "həyatı marşrutları" dairəsinə aid olan global geosiyasi məkan kimi, enerji və tranzit mərkəzi baxır. Bundan başqa, ABŞ Zəngəzur dəhlizinin işə düşməsinə Azərbaycanla Ermənistan arasında qalıcı sülhə xidmət edən, bütövlükdə regional təhlükəsizliyə təminat verən amil kimi qiymətləndirir. Amerikanın himayəsi altında dəhlizin işə düşməsi həm də Rusiyanın bölgədən sıxışdırılıb çıxarılmasına, İranın bölgəyə təsir imkanlarının məhdudlaşdırılmasına gətirib çıxara bilər".

"World Panorama" Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Ramiyə Məmmədova isə Ermənistanla seçkilərin kritik mərhələ olduğunu dəyərləndirməklə yanaşı, Paşinyanın çətin

bir qələbə qazanacağına inanır. Onun fikrincə, Rusiya seçkilər ərəfəsində hibrid hücumları gücləndirəcək, Karapetyan və digər siyasi müxalifet fəallığını artıracaq, amma son sorğularda Paşinyan yenə üstündür: "Bu seçkilər Rusiyanın, yoxsa Avropanın seçimidir. Bu seçki sülh, ya yeni hərbi eskalasiyalar seçimi olacaq. Erməni ictimai şüuru isə qəflət yuxusundan oyanıb. Cəmiyyət müharibə zamanı "şok terapiyası" yaşayıb və "Rusiya bizi satdı" fikri hakimdir. Ona görə Rusiyanın dəstəklədiyi və himayə etdiyi qüvvələrin qələbəsi real görünür. Üstəlik, Paşinyan ölkəyə investisiya cəlb edib, Bakı ilə əldə olunan benzin, taxıl razılaşmaları, 4 məhkumun təhvil verilməsi, dəhlizin ABŞ-yə həvalə olunması Paşinyanın uğurları kimi piar edilir. Əgər fors-major vəziyyət yaranarsa, Paşinyan hakimiyyətdən gedərsə, onda təəssüf ki, sülh prosesinə əvvəllə qayıdacağıq".

Ekspert hesab etmir ki, Paşinyanla Rusiyanın münasibətləri həddən artıq pisdür: "Son bir ildə Ermənistan Rusiyaya doğru addımlarını yaxınlaşdırıb. Paşinyan Moskvaya səfərlər edib, Simonyan son olaraq Lavrovla görüşüb, eyni zamanda ticarət döviyyəsinə yüksəliş və eniş müşahidə olunur, sanksiyalardan yayınmaqda Ermənistan Rusiyaya kömək edir... Yeni başı müharibəyə qarışmış və hələlik başqa bölgələrdə dəyişiklik gücü qalmayan Rusiya üçün Paşinyan hakimiyyəti ilə oynamaq daha sərfəlidir".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Rusiya Vaşinqtonda keçirilmiş Sülh Şurasının ilk iclasında Cənubi Qafqazın (İlham Əliyev və Paşinyan) və Mərkəzi Asiya ölkələrinin liderlərinin (Qazaxıstan və Özbəkistan prezidentləri) iştirakına sənədi münasibət bildirməkdə davam edir.

Məlumdur ki, Rusiya prezidenti Trampa təklif etmişdi ki, ölkəsinin dondurulmuş aktivlərindən Sülh Şurasına 1 milyard dollar ayırmağa hazırdır. Amma ABŞ lideri bu təklifə heç bir reaksiya vermədi. Belarus prezidenti də Trampın sədrlik etdiyi şuraya üzvlük üçün dəvət gözləsə də, ona da diqqət edilmədi. Həm də bu səbəbdən Kreml nəzarəti altında olduğu media resursları vasitəsilə həm Vaşinqtondakı tədbiri, həm iştirakçı ölkələri hədəf alıb, hətta Putinin yaxın müttəfiqləri sayılan Özbəkistan və Qazaxıstan prezidentlərinin Trampa şəklində "vassal" sərlövəsi yazıblar...

Keçmiş SSRİ respublikalarının Vaşinqtonda keçirilən Sülh Şurası toplantısında iştirakı Moskvanın narazılığına səbəb ola biləcək bir neçə strateji amillə bağlıdır: Rusiya postsovet məkanını tarixən öz təhlükəsizlik və siyasi təsir zonası hesab edir. Bu region ölkələrinin ABŞ təşəbbüslü platformada fəal iştirak etməsi Kremlin baxışına görə, həmin dövlətlərin Qərbi orbitinə yaxınlaşması kimi qiymətləndirilir. Bu isə Moskvanın regional nüfuzunun zəifləməsi signalı sayılır. SSRİ dağıldıqdan sonra Moskva müxtəlif integrasiya layihələri - məsələn, Avrasiya İqtisadi Birliyi və KTMT kimi strukturlar vasitəsilə keçmiş sovet respublikalarını öz orbitində saxlamağa çalışıb. Bu ölkələrin yeni ABŞ platformasında görünməsi həmin layihələrə alternativ siyasi mərkəzlərin

formalaşması kimi şərh olunur. Postsovet ölkələrinin belə tədbirlərdə iştirakı tək cəmiyyət diplomatik addım deyil, həm də simbolik jestdir. Bu, bəy-

təhlükə kimi görünür. Çünki bu, gələcəkdə həmin ölkələrin Qərbi təhlükəsizlik arxitekturasına integrasiyasına yol açmaqla bəy-

ABŞ Rusiya üçün ən həssas, habelə ənənəvi təsir dairələrinə malik olan Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiyada nüfuzunu artırmaqda qətiyyətli davranır.

imzalanması gözlənilən sülh, həmçinin Ermənistanın Çin və Orta Asiyadan Avropaya Rusiyadan yan keçərək uzanan Orta dahliz ticarət və enerji

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva hesab edir ki, yeni dünya düzənində "postsovet hövzəsi", "Rusiyanın arxa bağçası" anlayışları olmayacaq: "Rusiya tək öz nüfuzunu itirmir, Kreml Suriyadan sonra MDB çetiri altındakı ölkələrdən də sürətlə qoparılır. Moskva Cənubi Qafqazdan sonra Mərkəzi Asiyadan da uzaqlaşdırılır. Sülh Şurasına həvəslə qatılan türk ölkələrinin liderlərinin də

Sülh Şurasındakı MDB liderləri hədəfdə

Kreml nəzarəti altında olan media resursları vasitəsilə Vaşinqtondakı tədbir iştirakçıları qaralayır

Milli Məclisin deputatı Azər Badamov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Rusiyanın Ukraynadakı "məsələsi" davam etdikcə, postsovet məkanındakı ənənəvi müttəfiqləri bir-bir sıradan çıxarılır. Ermənistan və Azərbaycana gəldikdə, aydın görünür ki, Moskvanın geosiyasi orbitindən tez bir zamanda uzaqlaşmaqda, yeni istiqamətlərə üstünlük verməkdə qərarlıdırlar.

Rusiya öz təsirini nə qədər qorumağa çalışsa da, Cənubi Qafqazda dəyişən güc balansı enerji yollarının köklü şəkildə yenidən qurulmasına gətirib çıxarır. Regionun Avropa ilə Asiya arasında strateji yol ayrığı kimi rolunu əvvəlkindən daha çox diqqət çəkir".

Deputat onu da qeyd etdi ki, Azərbaycan Cənub Qaz Dəhlizi vasitəsilə Avropaya qaz ixracını artırır: "Azərbaycan və Ermənistan arasında

marşrutuna daxil edilməsinə imkan verəcək. Azərbaycan sürətlə Qərbi enerji təchizatçısına çevrilir, Türkiyə və ABŞ ilə güclənən müttəfiqliyin şahidi-yik. Habelə, cənab Prezident İlham Əliyevin Rusiyanın Kiyevdəki Azərbaycan səfirliyinə qəsdən raket hücumu ilə bağlı son açıqlamaları mövqeyimiz baxımından olduqca izahedicidir. Deməli, bu hadisənin yenidən təkrarlanması fonunda Rusiya ilə tarixi əlaqələrin fundamental şəkildə yenidən qiymətləndirilməsi gədir. Ermənistan ixrac edilən məhsullar, onun tək təchizatçı asılılığından azad olması siyasi manevr imkanlarını da genişləndirir. Baxmayaraq ki, Ermənistanın Rusiyadan, xüsusən də ticarət və enerji sahəsində güclü iqtisadi asılılığı var, Ermənistan hərbi və siyasi cəhətdən Moskvadan uzaqlaşır. Habelə, Ermənistan yeni aktorlar sayəsində silah alışı da şəxələndirir. İrəvan Moskva ilə münasibətlərini birləşdirməkdən kəsmir, KTMT-dən və AİB-dən yavaş-yavaş uzaqlaşır".

bəyanatı bunu deməyə əsas verir. Rusiya artıq global gücdən regional dövlətə çevrilir. Hətta yaxın gələcəkdə Rusiyanın daxilində də parçalanma gözlənilir. Əgər Ukraynadakı savaş iki il də uzanarsa, bu, rusların imperialist sonunu daha da yaxınlaşdıracaq. Digər tərəfdən, dünyanın aparıcı beşiyin mərkəzləri hesab edirlər ki, Kreml Azərbaycan və Ermənistanın "itirilməsi" ilə barışıb, amma Türkcüstan coğrafiyasının itirilməsini həzm edə bilməz. Çünki Orta Asiyanın enerji ehtiyatları Qərbi daşıdırsa, o zaman "qaz buxovu" Rusiyanın əlindən çıxacaq. Bu isə Moskvanın bütün təhdid rıçaqlarının blokalanmasına gətirib çıxarır. Məhz buna görə də Kreml Sülh Şurasına yollanan türk dövlətlərinin liderlərinə təhdid və hədəflər yağdırmaqdadır. Fikrimcə, indi TDT-yə üzv ölkələrin siyasi iticamyyəti Rusiya qarşı birləşməli, Kremlə yaxın mediaların ağız payını artıqlaması ilə verməlidirlər".

□ **Cavansir ABBASLI, Musavat.com**

İsrail səfiri Türkiyə haqda nələr dedi...

Ronen Krausz: "Təəssüf ki, hazırda münasibətlərimiz həmin nöqtədə deyil"

"2023-cü ildə Təl-Əvivdə Azərbaycan səfirliyinin açılması bu münasibətlərin inkişafında dönüş nöqtəsi olub. Səfir Muxtar Məmmədovun və onun komandasının səmərəli fəaliyyəti tərəfdaşlığın möhkəmlənməsinə böyük töhfə verir. İnanıram ki, bu müsbət dinamika yüksələn xətt üzrə davam edəcək". İsrailin Azərbaycandakı səfiri Ronen Krausz "Teleqraf"a müsahibəsində belə deyib.

"Əməkdaşlığımız tək Azərbaycanla deyil, həm də İsrailin Azərbaycanla enerji idxal etməsi ilə məhdudlaşmır, bura həm də Azərbaycanın İsrailə yatırdığı strateji investisiyalar daxildir. Məsələn, SOCAR-ın "Tamar" yatağındakı payını və Aralıq dənizində qaz kəşfiyyatı tenderindəki uğurlu iştirakını qeyd edə bilərik. Ümid edirik ki, dəniz suyunun duzsuzlaşdırılması sahəsində global lider olan İsrailin IDE şirkəti ilə yə-

ni investisiya layihələrinin şəhidi olacağıq. Təhsil və akademiya sahəsinə gəldikdə, hər iki ölkənin ali təhsil müəssisələri arasında birbaşa əlaqələrin qurulması istiqamətində intensiv çalışırıq" deyərək qeyd edib.

Səfir deyib ki, hazırda bir neçə İsrail şirkəti Qarabağda kənd təsərrüfatı, su təchizatı və infrastrukturun bərpası layihələrində fəal iştirak edir: "Şəxsən mən Qarabağın yenidənqurma prosesində daha çox İsrail şirkətinin təmsil olunmasını arzulayıram. Özüm Qarabağa artıq iki dəfə səfər etmişəm və bu səfərlər mənə çox xoş təəssürat yaradıb, gələcəkdə də bu bölgəyə mütəmadi baş çəkəcəyimə əminəm.

Arzum budur ki, Qarabağ israili turistlərin səyahət marşrutlarına mütləq daxil edilsin. Azərbaycana gələn

70 min israili turist təkə Bakı ilə kifayətlənir; onlar ölkənin regionlarına, Qubadakı tarixi yəhudi məskəni olan Qırmızı Qəsəbəyə, həmçinin Gəncə, Şəki və Qəbələyə böyük maraq göstərirlər. İstərdim ki, on-

lar Qarabağın ecəzkar təbiətini və zəngin tarixi irsini də öz gözləri ilə görsünlər".

Səfir deyib ki, Azərbaycan və İsrail arasında ikitərəfli münasibətlər rəsmi strateji tərəfdaşlıq səviyyə-

sine yüksələ bilər: "Hesab edirəm ki, biz artıq münasibətlərimizin ən yüksək səviyyəsindəyik. İsrail və Azərbaycanın strateji tərəfdaşlıq etdiyini vurğulayarkən, bu ifadə sadəcə bir söz deyil, mövcud

reallığın tam təsviridir. Əlaqələrimizin miqyası, dərinliyi, həmçinin liderlər və xalqlar arasındakı qarşılıqlı hörmət olduqca yüksəkdir. Getdikcə daha çox israili Azərbaycanda regiondakı strateji əhəmiyyətini və regional sabitliyin qorunmasındakı mühüm rolunu daha yaxından dərk edir.

Bu xüsusda Azərbaycanın yəhudi icmasının rolunu xüsusən qeyd etməliyəm".

İsrail səfiri Türkiyə ilə münasibətlərdən də danışdı: "İsrail bütün qonşuları ilə sülh şəraitində yaşamaq tərəfdarıdır. Türkiyə ilə münasibətlərimiz əvvəllər çox yüksək səviyyədə idi, geniş ticarət döviyyəimiz mövcud idi və "Türk Hava Yolları" İsrailə ən çox uçuş həyata keçirən xarici aviashirkət statusunu daşıyırdı. Təəssüf ki, hazırda münasibətlərimiz həmin nöqtədə deyil və bu vəziyyət İsrailin qərarı nəticəsində yaranmayıb. Ümid edirəm ki, gələcəkdə bu vəziyyətin müsbətə doğru dəyişməsinə arzulayan dostların və tərəfdaşların dəstəyi ilə Türkiyə ilə əlaqələrimiz yenidən əvvəlki səviyyəsinə qayıdacaqdır".

Məlum olduğu kimi, Tramp administrasiyası İranın ali dini rəhbəri Ayətullah Xamenei ilə bərabər onun oğlu Müctəbənin də öldürülməsi variantını nəzərdən keçirir. Bildirilir ki, ABŞ hakimiyyəti uzunmüddətli müharibə deyil, ya fiziki məhvi, ya da təzyiq yolu ilə ali dini lideri hakimiyyətdən uzaqlaşdırmaq və onun yerinə Qərblə münasibətlərdə radikal mövqe tutmayan birini götürmək variantı üzərində işləyir. Lakin qurudan ordu girməyə, Xameneini taxtdan salmağın mümkün olmadığı deyilir. Əli Xameneinin illərdir Qərbin və İsrailin hədəfində olduğu bəllidir, amma Müctəbə "qara siyahı"ya indi düşür.

Bu səbəbdən "Persona" rubrikasında bu dəfə bərabərində çox da məlumat olmayan Müctəbə Xamenei haqda yazacağıq.

Şiə liderinin oğlu

8 sentyabr 1969-cu ildə şiələrin müqəddəs şəhəri olan Məşhəddə anadan olan Müctəbə Xamenei ailənin ikinci oğludur. 1979-cu il İslam inqilabı baş verəndə 10 yaşı olan Müctəbə ailəsi ilə Məşhəddən Tehrana köçür. Müctəbə Qum dini məktəblərində klassik dini təhsil alıb və orada İslam fiqhi, ilahiyyat və hədis elmlərini öyrənib. Onun müəllimi ən nüfuzlu ayətullahlardan biri olan və

Ölümünə fətvə verilən Müctəbə Xamenei

varis, yoxsa...

Onun gücü təkcə ailə əlaqələrindən deyil, həm də ali rəhbərin idarəetmə ofisində oynadığı roldan qaynaqlanır

mühafizəkar baxışları ilə tanınan Mesbah Yezdi idi. Onun təhsil aldığı şiə məktəbində keçmiş xarici işlər nazirləri Əli Əkbər Vilayəti, Cavad Zərif, eləcə də keçmiş parlament sədri Qulam Əli Həddad-Adel də təhsil alıb. Müctəbə orada həm ümumi, həm də dini təhsil alıb və 1987-ci ildə məzun olub. Müctəbə təkcə ilahiyyatla kifayətlənməyib, həm də ölkənin gələcək mənəvi və hərbi liderləri arasında öz ardıcılığını şəbəkəsinə (komandasına) qurmağa başlayıb.

Atasının ofisinin əsas siması

Onun gücü təkcə ailə əlaqələrindən deyil, həm də ali rəhbərin idarəetmə ofisində oynadığı roldan qaynaqlanır. Müctəbə Ruhullah Xomeyninin ali rəhbərliyi dövründə onun oğlu Əhməd Xomeyninin roluna bənzər bir rol oynayır - köməkçi, sirdaş, danışıklarda vasitəçisi...

Müctəbənin ictimai profili həmişə məhdud olub. O, heç bir rəsmi dövlət vəzifəsi tutmur, nadir hallarda müsahibələr verir və mediada az-az görünür. Buna bax-

mayaraq, atasının ardınca növbəti rəhbər - İranın ali lideri ola biləcəyi ehtimalı səbəbindən onun adı son zamanlar daha çox xatırlanır.

Onun təsir dairəsi ilə bağlı şeyilər 2000-ci illərin əvvəllərində, xüsusən də Mahmud Əhmədinəjadın prezidentliyi dövründə fəal şəkildə yayılmağa başladı. O, İranın keçmiş prezidenti Əhmədinəjadla yaxın dostluq münasibətləri saxlayıb. Seçkilərdə qələbəsi əldən gedərkən də Əhmədinəjadın ikinci müddətə hakimiyyətə qalmasına sə-

bəb olub. İran parlamentinin keçmiş spikeri və daha sonra prezidentliyə namizəd olan Mehdi Kərrubi iddia edirdi ki, Müctəbə seçkidə əvvəlcə Məhəmməd Bağır Qalibafı dəstəklədikdən sonra Mahmud Əhmədinəjadla həlledici dəstək verib və bu da onun yüksəlişinə səbəb olub. Müctəbənin siyasi proseslərə həlledici müdaxiləsi İran sistemindəki müxtəlif qruplar tərəfindən xoş qarşılanmayıb və etirazlara səbəb olub...

Müctəbənin İranın xeyli maliyyə resurslarına sahib olduğunu göstərən dəlillər də var. Məsələn, 2009-cu ildə Böyük Britaniya hökuməti təxminən 1,6 milyard dollar dəyərində bank hesabını dondurdu və bu hesabın ali liderin oğlunun özünün nəzarəti altında olduğu barədə iddialar yayıldı. Müctəbə heç bir dövlət vəzifəsinə seçilməməsinə və ya təyin olunmamasına baxmayaraq, ali lideri rəsmi şəkildə təmsil etdiyinə görə sanksiyalara məruz qalıb. ABŞ Maliyyə Nazirliyi iddia edib ki, ali liderin "rəhbərlik vəzifələrinin bir hissəsini Müctəbəyə həvalə edib" və onun SEPAH-ın Qüds Qüvvələri və Bəsic koman-

diri ilə sıx əməkdaşlıq edir. Müctəbənin həmçinin İran İslam Respublikası Yayım (IRIB) təşkilatına nəzarət etdiyi haqda da ehtimallar var.

Müctəbənin xüsusən də SEPAH və ideoloji istiqaməti ilə bağlı mühüm qərarların qəbul edilməsində əsas rol oynadığı iddia olunur. Bəzi mənbələr hətta etirazları yatırmaq üçün fəal şəkildə istifadə edilən könüllü korpus olan Bəsicin vəsaitlərinə və əməliyyatlarına nəzarət etdiyini iddia edilir.

Varis olmaya bilər - Xomeyninin oğlu kimi...

Buna baxmayaraq, onun Ali dini rəhbər vəzifəsinə namizədliyi İrandakı hətta mühafizəkar dairələrdə birmənalı yanaşmır. Konstitusiyaya görə, Ali lider şiə ilahiyyatında nüfuzlu şəxs olmalıdır. O, keçmişinə və təsirinə baxmayaraq, əksər ilahiyyatçıların nəzərində hələ bu statusa yüksəlməyə nail olmayıb. Bundan əlavə, iranlıların əksəriyyəti də dini lider statusunun Müctəbəyə keçməsinə isti baxmırlar. Məhz buna görə də Müctəbə vaxtından əvvəl hədəfə gəlməmək üçün diqqətdən kənarda qalmağa üstünlük verir.

Sadə, təvazökar və...

Zahirən, o, təvazökarlığa üstünlük verir, missiyasına mənəvi bağlılığını vurğulayır. Lakin analitiklər hesab edirlər ki, bu sadəliyin arxasında İslam İnqilabının davamlılığını qoruyub saxlaya bilən və onu müasir çağırışlara uyğunlaşdırma bilən bir fiqur dayanır. Onun potensial hakimiyyətə yüksəlişi elita daxilində daxili tərzliyi qorumaq və təhlükəsizlik qüvvələrinin, ilk növbədə ABŞ-nin və Avropa Birliyinin terrorçu təşkilat kimi tanıdığı SEPAH-ın rolunu gücləndirmək üçün bir ssenari kimi qəbul edilir.

Müctəbənin gələcəyi ilə bağlı intriqə hələ də qalmaqdadır: o, sadəcə, pərdəarxası nüfuzlu oyunçuya, yoxsa ölkənin əsl rəsmi li-

derinə çevriləcək? Hər halda, onun adı getdikcə "varis" sözü ilə yanaşı çəkilir.

Onu Xameneidən əvvəl dini lider olan Xomeyninin ən yaxındakı adamı - oğlu Əhmədlə də müqayisə edirlər. O da atasının ofisində onun ən yaxın adamı idi və yeni dini liderin onun olacağına ümidlər çox idi. Amma onun varis olduğu iddia edilsə də, Xomeyninin yerinə Əhməd deyil, Əli Xamenei (1989-cu ildə) keçdi. Xomeyni və ailəsi İranın idarəetməsindən kənarlaşdırıldı. O, sadəcə, 1989-cu ildən etibarən yeni yaradılmış Ali Milli Təhlükəsizlik Şurasında (SNSC) Xameneinin öz nümayəndəsi kimi xidmət etdi. Daha sonra, 1995-ci ildə Əhməd təxminən 50 yaşında ürək tutmasından qəfildən vəfat etdi - bəziləri bu ölümü hələ də şübhəli hesab edir. Müctəbə ehtimal ki, bu tələdən özü üçün nəticə çıxarıb. Amma indi tərslikdən onun varis olmasını dünyanın ən qüdrətli dövləti olan ABŞ və İranın düşməni İsrail də istəmir. Ona görə əməliyyat masasında Xamenei ilə bərabər oğlunun da infazı (ölüm fərmanı) müzakirə edilir...

□ "Yeni Müsavat"

2022-ci il fevralın 24-də Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin əmri ilə Ukrayna ərazisinə genişmiqyaslı hərbi müdaxilə başladı və bu hadisə müasir dünya tarixinin dönüş nöqtələrindən birinə çevrildi. Müharibənin ilk günlərində beynəlxalq ekspertlər Kiyevin qısa müddətdə süqut edəcəyini proqnozlaşdırırdı. Lakin Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenski paytaxtı tərk etməyərək ölkədə qaldı və bu qərar həm daxilə, həm də xaricə müqavimətin rəmzinə çevrildi. Ukrayna ordusunun paytaxtı qoruması müharibənin gedişatını dəyişən əsas psixoloji və strateji məqam oldu.

Dörd il ərzində müharibə təkcə cəbhə xəttində deyil, dağıdılmış şəhərlərin simasında yadda qaldı. Xüsusilə Mariupol aylarla davam edən mühasirə və sənaye zonasında sonadək davam edən müdafiə ilə simvola çevrildi. Baxmut uğrunda döyüşlər minlərlə insan itkisi ilə tarixə düşdü, Avdiyevka isə demək olar tamamilə xarabalığa çevrilmiş sənaye şəhərinin nümunəsi oldu. Buca adı isə beynəlxalq ictimaiyyətdə müharibə cəna-yətləri iddiaları ilə bağlı ən çox xatırlanan məkanlardan biri kimi yadda qaldı.

Münaqişə global siyasətə də ciddi təsir göstərdi. NATO şərq istiqamətində genişlənmə kursunu sürətləndirdi, Avropa İttifaqı Rusiyaya qarşı genişmiqyaslı sanksiyalar tətbiq etdi, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı platformasında isə böyük güclər arasında diplomatik qarşıdurma dərinləşdi. Enerji bazarlarında dalğalanmalar, taxıl ixracı böhranı və hərbi xərclərin artması

1463-cü gün...

Rusiya-Ukrayna müharibəsinin 4 ili necə yadda qaldı?

müharibənin təsirinin yalnız regionla məhdudlaşmadığını göstərdi.

Eyni zamanda bu müharibə müasir döyüş anlayışını dəyişdi. Dronların, yüksək dəqiqlikli silahların və informasiya müharibəsinin rolu artdı, iqtisadi sanksiyalar isə faktiki olaraq yeni tip silah kimi istifadə olundu. Qara dəniz hövzəsi və xüsusilə Kırım kimi strateji bölgələr uğrunda rəqabət qarşıdurmasının geosiyasi ma-

hiyyətini daha da qabartdı.

Dörd ilin yekununda bu müharibə tarixə klassik qalib-məğlub nəticəsi ilə deyil, uzanan və tükəndirici qarşıdurma kimi düşdü. Cəbhə xətti zaman-zaman dəyişsə də, siyasi həll yolu tapılmadı və münaqişə XXI əsrin ən təhlükəli geosiyasi böhranlarından biri kimi beynəlxalq gündəmin mərkəzində qalmaqda davam edir.

Rusiya-Ukrayna müharibəsi Azərbaycan üçün bir-

baş döyüş meydanı olmasa da, ölkəyə siyasi, iqtisadi və təhlükəsizlik baxımından bir sıra mühüm təsirlər göstərdi. Müharibə başlayan dan sonra global enerji bazarında qiymətlər kəskin artdı. Bu, neft və qaz ixrac edən Azərbaycan üçün qısa müddətdə əlavə gəlir imkanı yaratdı. Xüsusilə Avropa İttifaqı Rusiya qazından asılılığı azaltmaq istədiyi üçün Azərbaycan qazına tələbat artdı. Bu da enerji

müqavilələrinin genişlənməsinə və ixrac marşrutlarının strateji əhəmiyyətinin yüksəlməsinə səbəb oldu.

Azərbaycan müharibə dövründə həm Rusiya, həm də Ukrayna ilə münasibətlərini qorumağa çalışdı. Bakı neytral və balanslı diplomatik xətt seçərək nə sanksiyalara qoşuldu, nə də açıq tərəf tutdu. Bu siyasət regionda risklərin ölkəyə keçməsinin qarşısını almağa yönəlmişdi.

Müharibə göstərdi ki, müasir döyüşlərdə dronlar, kəşfiyyat texnologiyaları və elektron müharibə vasitələri həlledici rol oynayır. Azərbaycan Ordusu artıq bu sahələrdə təcrübəyə malik olsa da, müharibə hərbi modernləşmənin davam etdirilməsinin vacibliyini bir daha gündəmə gətirdi. Eyni zamanda regional güc balansı və xüsusilə Cənubi Qafqaz təhlükəsizlik arxitekturası yenidən qiymətləndirilməyə başladı.

Müharibə nəticəsində Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizlərinə maraq artdı. Rusiya üzərindən keçən bəzi marşrutlar riskli sayıldığı üçün Orta dəhliz adlanan

xətt - Xəzər üzərindən keçən yol - daha çox diqqət cəkməyə başladı. Bu isə Azərbaycanın tranzit ölkə kimi strateji rolunu gücləndirdi.

Müharibə həm də regionda ümumi qeyri-müəyyənlik hissi yaratdı. Qiymət artımı, logistika xərclərinin yüksəlməsi və ərzaq bazarındakı dalğalanmalar Azərbaycan bazarına da təsir göstərdi. Xüsusilə taxıl idxalından asılılıq fonunda qiymət sabitliyi dövlət siyasətinin əsas prioritetlərindən birinə çevrildi.

Azərbaycan müharibə başladıqdan bəri Ukraynaya əsasən humanitar və bərpa-yenidənqurma dəstəyi göstərir. Yardımların böyük hissəsi enerji infrastrukturunun bərpasına istiqamətlənib, çünki müharibə nəticəsində Ukraynanın elektrik sistemi ciddi zərər görüb və bunun bərpası prioritet olub.

Azərbaycan tərəfindən Ukraynaya verilmiş rekonstruksiya və humanitar yardımların ümumi dəyəri 2025-ə qədər təxminən 45 milyon ABŞ dolları səviyyəsini ötür.

□ **Informasiya xidməti**

Tiflisə “ikinci Qarabağ”ın “həlli” təklifi Moskva yeni vasitəçi roluna girməyə çalışır

Rusiya Gürcüstanla separatçı “respublikaları” - Cənubi Osetiya və Abxaziya nümayəndələrini görüşdürmək üçün yeni təkliflə çıxış edib. Bu barədə xarici işlər nazirinin müavini Mixail Qaluzin “İzvestiya”ya verdiyi açıqlamada bildirib. Diplomət vurğulayıb ki, “lakin Rusiya dialoqun işveçrədən kənara çıxarılmasının tərəfdarıdır”.

Bildirilir ki, BƏƏ, Səudiyyə Ərəbistanı və ya Belarus bu danışıqlar üçün daha uyğun məkan ola bilər. Yeni məsləhətləşmələr rəndu 18-19 mart tarixlərində keçiriləcək. Qeyd edək ki, Cenevrə müzakirələri 2008-ci ilin avqustunda 5 günlük müharibədən sonra başlayıb. Bu formatda Abxaziya, Gürcüstan, Cənubi Osetiya, Rusiya və ABŞ, eləcə də Avropa Birliyi, BMT və ATƏT nümayəndələrinin iştirakı ilə aparılır. Lakin Tiflis qondarma respublikaları “tanımaq və tam hüquqlu münasibətlər qurmaq” niyyətində deyil. Gürcüstan rəsmiləri Abxaziya və Cənubi Osetiyanın ölkənin

sərhədləri daxilində görür. Rəsmi Tiflis ölkənin birləşməsi (mümkündür ki, bəlkə də federasiya şəklində) halında Abxaziya və Cənubi Osetiyaya 10 milyard dollar sərmayə qoymağa hazır olduğunu dəfələrlə bəyan edib. Amma Azərbaycan Qarabağ üzərində tam suverenliyini bərpa etdikdən sonra Moskvaya xeyli “qırıqlar” var. Hesab edilir ki, Azərbaycana torpaqlarını

geri almağa ciddi maneə olmalıydı və s. O səbəbdən, Rusiyanın tezliklə Gürcüstanda “eyni zəifliyi” göstərə biləcəyi o qədər də real görünmür...

Cənubi Qafqazda iki ölkəyə təsir rıçağı kimi istifadə etdiyi Qarabağ kartı Rusiyanın əlindən çıxıb və belə görünür ki, Moskva “bu kartın əldən çıxmasına imkan verməməliydim” düşüncəsindədir. İndi isə işğal

etdiyi Cənubi Osetiya və Abxaziyanın guya Gürcüstanla anlaşması üçün Rusiya vasitəçilik etmək istəyir? Rusiyanın bu vasitəçiliyi müsbət nəticə verə bilirmi? Yoxsa 30 ilə yaxın Qarabağ məsələsində olduğu kimi “vasitəçilik” etmək istəyir?

Politoloq Oqtay Qasımov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Rusiyanın Cənubi Osetiya və Abxaziya ilə Gürcüstan arasında vasitə-

çilik iddiası ironiya doğurur. Çünki adıçəkilən bu iki bölgəni elə Rusiyanın özü işğal edib və Gürcüstandan ayırıb: “Rusiya bu bölgələr vasitəsilə Gürcüstanı təsir altında saxlamağa çalışır. 1990-cı illərin əvvəllərindən 5 günlük müharibədən sonra Rusiya bu separatçı bölgələri işğal eləyərək onların həttə “müstəqilliyini” tanıyib. Sual olunur ki, Rusiyanın özünün müstəqilliyini tanıdığı Cənubi Osetiya, Abxaziya ilə Gürcüstan arasında münasibətləri Moskva necə tənzimləyəcək. Rusiya həmin separatçı bölgələri Gürcüstanla bərabərhuquqlu tərəflər kimi, yoxsa bu bölgələri Gürcüstanın ərazisi olmaqla Tiflisə danışıqlara cəlb edəcək? Bu cür açıq suallar var ki, Rusiya öncə buna cavab verməlidir. Bu məsələyə aydınlıq gəlmədən Gürcüstan Rusiyanın vasitəçiliyinin heç bir faydası olası deyil. Rusiya real və ədalətli vasitəçilik etmək istəyirsə, ilk növbədə Cənubi Osetiya və Abxaziyanın “müstəqilli-

yini” tanımaqla bağlı qəbul etdiyi qərarları ləğv etməlidir və Gürcüstanın ərazi bütövlüyünün tanınması ilə bağlı rəsmən bildirilməlidir. Məhz bundan sonra danışıqlar üçün müəyyən zəmin yarana bilər. Əks halda, Rusiya tərəfindən verilən son bəyanatlar hamısı, sadəcə olaraq, manipulyasiyadır”.

Politoloq hesab edir ki, Rusiya bu məsələni qabartmaqla Gürcüstan üzərindən Cənubi Qafqazda öz mövqelərini yenidən gücləndirməyə çalışır: “Bu təşəbbüsün nəticə verəcəyi inandırıcı deyil. Çünki mən düşünürəm ki, Gürcüstan Rusiya tərəfindən hiyləgərcəsinə qurulmuş bu tələyə düşə və onun fitvasına gedər. Ona görə ki, bu, perspektivsiz danışıqlar vədidir əslində. Necə ki, 30 ilə yaxın Azərbaycanla Ermənistan arasında Rusiyanın vasitəçiliyi ilə perspektivsiz, nəticəsiz danışıqlar aparılırdı. İndi də Rusiya eyni siyasəti Gürcüstan və məlum separatçı bölgələrlə bağlı həyata keçirmək istəyir”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Fevralın 24-də Milli Məclisin növbəti plenar iclası keçirilib. Spiker Sahibə Qafarova giriş nitqində Xocalı soyqırımından bəhs edib. Deyib ki, Birinci Qarabağ müharibəsinin gedişində Ermənistan Silahlı Qüvvələri xalqımıza qarşı bir sıra soyqırımı cinayətləri törədib: “1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı şəhərində törədilmiş soyqırımı aktu isə bütün insanlığa qarşı ən ağır cinayətlərdən biridir. 613 nəfər dinc azərbaycanlı milli mənsubiyyətinə görə vəhşicəsinə qətlə yetirilmiş, 487 nəfər şikəst edilmiş, 1275 sakin girov götürülərək amansız işğəncələrə məruz qalmışdır. Girov götürülənlərdən 150 nəfərin, o cümlədən 68 qadının və 26 uşağın taleyi bu günədək məlum deyil”.

S.Qafarova bildirib ki, Prezident, müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin 44 günlük Vətən müharibəsində və antiterror əməliyyatında əldə etdiyi tarixi qələbələr sayəsində dövlətimizin ərazi bütövlüyü bərpa olunub və xalqımıza qarşı etnik təmizləmələrə və soyqırımı cinayətlərinə son qoyulub: “Xocalı qurbanlarının qisası döyüş meydanında alınıb”.

Daha sonra spikerin təklifi ilə Xocalı şəhərində, digər yaşayış məntəqələrində erməni şovinizminin vəhşiliyinin qurbanı olmuş soydaşlarımızın xatirəsi sayğı duruşu ilə, 1 dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Cari məsələlərin müzakirəsi zamanı çıxış edən **deputat Razi Nurullayev** bildirib ki, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə vacib işlər görülür: “Evlər tikilir, yollar, məktəblər, xəstəxanalar salınır. Amma dövlətin hər şeyi təkbəşinə etməsi, bütün maliyyə yükünü üzərinə götürməsi uzunmüddətli həll deyil. Bu, nə büdcə üçün dayanıqlıdır, nə də insanların orada kök salması üçün doğru modeldir. Bu gün biz köçkünlər üçün evi də, kommunalı da, infrastrukturu da dövlət hesabına qururuq. Amma nəticə nədir? Köçən insanların bir hissəsi bir müddət sonra geri qayıdır. Səbəb sadədir: iş yeri azdır, dolanışqı zəif, iqtisadi həyat formalaşmayıb. Məncə, dövlətin əsas rolu ev tikmək yox, şərait yaratmaq olmalıdır. Dövlət yol çəksin, su, işıq, qaz, internet, məktəb, xəstəxana yaratsın. Amma evlərin tikintisi mərhələli şəkildə, dövlətin nəzarəti və güzəştli mexanizmləri ilə vətəndaşın özünə verilsin. Köçkün öz evini özü tikəndə o torpağa daha çox bağlanır. Tikə-tikə ora öyrəşir, ətrafı tanıyır, dolanışqı yolu axtarır, qonşuluq münasibətləri formalaşır. Bu, psixoloji və sosial baxımdan da daha sağlam modeldir. Üstəlik, bu yanaşma dövlət büdcəsi üçün də qat-qat ucuz başa gəlir. Vətəndaş öz evini indiki qiymətlərdən iki dəfə daha ucuz məbləğə tikəcək”.

R.Nurullayev deyib ki, Qarabağı yalnız dövlət layihələri üzərindən bərpa etmək mümkün deyil: “Bu

Milli Məclisdə Qarabağa

köç müzakirələri

Deputatın “evlərin tikintisi dövlətin nəzarəti ilə vətəndaşın özünə verilsin” təklifinə komitə sədri və spiker hansı reaksiyanı verdi?

bölgə dövlətin nəzarəti altında, amma real şəkildə özəl sektora açılmalıdır. Kiçik və orta sahibkarlıq üçün daha münasib və süründürməçilikdən uzaq şərait, uzunmüddətli kreditlər, torpaq icarəsinin daha sadələşdirilmiş mexanizmləri tətbiq olunmalıdır. Orada fabrik, emal müəssisəsi, turizm obyektləri, xidmət sahələrinin yalnız sənaye zonalarında yox, bütövlükdə hər bir yerdə yaradılması asanlaşdırılmalıdır”.

Deputat Ceyhun Məmmədov bildirib ki, həm Birinci Qarabağ, həm də İkinci Qarabağ savaşları dövründə ermənilər Azərbaycan xalqına qarşı böyük vəhşilik - vandalizm aktları törədiblər. O əlavə edib ki, eyni cinayətlər 1905 və 1918-ci illərdə də ermənilər tərəfindən törədilmişdi: “Heç şübhəsiz ki, Xocalı faciəsi dünyada baş verən bir çox soyqırımı hadisələrindən öz qəddarlığı və amansızlığı ilə seçilir. Azərbaycan xalqı bu faciəni heç zaman unutmayacaq. Məhz Ulu öndər Heydər Əliyev hakimiyyətə gəldikdən sonra soyqırımı hüquqi qiymət və qamətinə çox mühüm addımlar atıldı. Yeni soyqırımların baş verməsinin qarşısı qətiyyətlə alındı. Prezident Heydər Əliyevdən başqa, heç kim Azərbaycanı düşdüyü

vəziyyətdə xilas edə bilməzdi. Prezident İlham Əliyevdən başqa heç kim də Qarabağ zəfərini təmin edə bilməzdi”. **Deputat bildirib ki, bu gün Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan sülh quruculuğu prosesini uğurla irəli aparır:** “Eyni zamanda xalqımızın başına gətirilən faciələrin unudulmaması üçün davamlı addımlar atır. Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində, xüsusilə işğaldan azad olunmuş ərazilərdə memorial komplekslərin inşası bunu bir daha təsdiq edir”.

İclasda “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin parlamentlararası əlaqələr üzrə işçi qruplarının rəhbərlərinin seçilməsi haqqında” Milli Məclisin Qərarında edilən dəyişikliklər müzakirə edilib.

Deputat Qüdrət Həsənzadə bildirib ki, konstitusiyamıza görə, hakimiyyətin qanadları bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqədə fəaliyyət göstərir: “Ona görə də hesab edirəm ki, işçi qrupları həm də hökumətlərarası komissiyaların sədrləri və ya komissiyaların üzvləri ilə ildə bir dəfə görüş keçirsələr, məqsəduyğun olardı. Azərbaycan hazırda Avropanın və dünyanın inkişaf etmiş, yeni texnologiyalara sahib onlarla ölkəsi ilə strateji tərəfdaşlığa dair saziş imzalayıb. Bu mü-

qavilələrin dəyəri həm də onunla ölçülməlidir ki, onlar Azərbaycanın qeyri-neft sektoruna nə qədər investisiya qoyub, nə qədər müasir texnologiya gətirib, iş yeri açıb və yaxud neçə azərbaycanlı tələbəni pulsuz oxudub. Mən kiçik bir araşdırma apardım. 2019-2023-cü illərdə Türkiyə, Rusiya, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Niderland, İsveçrə başda olmaqla, qeyri-neft sektoruna cəmi 6,2 milyard dollar investisiya yatırılıb. Təəssüf ki, son iki ilin rəqəmləri ni əldə edə bilmədim. Hesab edirəm ki, bu, olduqca az bir vəsaitdir. Ona görə də bizim işçi qrupları çalışmalıdır ki, həmin o strateji tərəfdaş olduğumuz ölkələr Azərbaycana investisiya yatırınsınlar”.

Regional məsələlər komitəsinin sədri Siyavuş Novruzov deputat həmkarı Razi Nurullayevin azad olunmuş ərazilərdə aparılan tikinti işləri barədə dediklərinə reaksiya verib. Komitə sədri əvvəlcə bildirib ki, hər bir mülkiyyət yalnız xüsusi zərurət yarananda və dövlət ehtiyacı olduqda alınır: “Burada iş yerləri ilə bağlı məsələlər də qaldırıldı. Məlumdur ki, hava limanının və ya dəniz limanının açılması kifayət qədər iş yerinin yaranmasına səbəb olur və bu da tamamilə mümkündür”.

S.Novruzov daha sonra deputat həmkarının məc-

buri köçkünlərin öz evlərini özlərinin tikməsi ilə bağlı təklifinə münasibət bildirib: “Bu gün işğaldan azad edilmiş ərazilərdə özəl sektor fəal şəkildə çalışır. İnsanlar ora gedir, yaşayır və fəaliyyət göstərirlər”. Komitə sədri deyib ki, əgər evlər fərdi qaydada tikiləcəksə, “biri günçixana, digəri günbatana baxacaq”.

Dünyanın heç bir ölkəsində Azərbaycanda olduğu kimi, vətəndaşlara evlərin tikilmədiyini vurğulayan komitə sədri bildirdi ki, Prezident işğaldan azad olunmuş ərazi-

Daha sonra “Yol hərəkəti haqqında” və “Avtomobil yolları haqqında” qanun layihələri müzakirəyə çıxarılaraq, üçüncü oxunuşda qəbul olub. Dəyişikliyə əsasən, duracağa gətirilən və saxlanılan nəqliyyat vasitəsi müəyyənləşdirilmiş haqq ödənildikdən dərhal sonra sahibinə qaytarılacaq. Nəqliyyat vasitəsi qanunsuz saxlanılıbsa və ya lazımı qaydada saxlanılmamasa nəticəsində ona maddi zərər vurulubsa, nəqliyyat vasitəsinin sahibi inzibati qaydada və məhkəməyə şikayət edə bilər. Mühafizə olunan

duracağa gətirilmiş nəqliyyat vasitəsinin orada saxlanılması üçün haqq nəqliyyat vasitəsinin mühafizə olunan duracağa gətirildiyi gündən sonrakı gün saat 00:00-dan etibarən hesablanmağa başlayacaq. Nəqliyyat vasitəsinin mühafizə olunan duracağa aparılmasına səbəb olan inzibati xəta haqqında işin icraatına xitam verildikdə və ya xəyata görə inzibati tənbeh vermə haqqında qərardan verilmiş şikayət təmin edildikdə, nəqliyyat vasitəsinin duracağa gətirilməsi və orada saxlanılması üçün ödənilmiş haqqın məbləği müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) müəyyən etdiyi qaydada nəqliyyat vasitəsinin sahibinə qaytarılacaq.

İclasda “İnvestisiya fəaliyyəti haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi də qəbul olub.

Layihəyə əsasən, investisiyanın dövlət tərəfindən alınmasının yeni əsas müəyyənləşdirilir. Qanun layihəsinə əsasən, investisiyanın strateji əhəmiyyətə malik investisiyalara münasibətdə Azərbaycan dövlətinin və xalqının mənafelərinə zərər vuran və ya Azərbaycanın milli maraqlarına zidd olan müstəsna halların qarşısını almaq məqsədilə alınması istisna olmaqla, Azərbaycan ərazisində investisiyanın və investisiya qoyuluşunun investorun razılığı olmadan alınmasına və milliləşdirilməsinə yol verilməyəcək.

Sənədə görə, investisiyaların dövlət ehtiyacları üçün, strateji əhəmiyyətə malik olan investisiyalara münasibətdə isə Azərbaycan dövlətinin və xalqının mənafelərinə zərər vuran və ya Azərbaycanın milli maraqlarına zidd olan müstəsna halların qarşısını almaq məqsədilə investordan alınması ayrı-seçkilik hesab edilməyəcək.

Milli Məclisin növbəti iclası 27 fevralda keçiriləcək.

□ **Elsad PAŞASOY,**
“Yeni Müsavat”

Azərbaycanda qızlar niyə indi əsgər gedir?

Hərbi ekspert bildirib ki, çoxlu sayda vəzifələri qadın hərbi qulluqçular uğurla icra edə bilirlər

Azərbaycan Hərbi Xidmət Haqqında Əsasnaməyə dəyişikliklər hazırlayır. Qanun layihəsinə əsasən, çağırışçıların həqiqi hərbi xidmətə başlaması əvvəllər olduğu kimi hərbi qeydiyyat və komissarlığa gəldikləri gündən deyil, icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən hərbi hissəyə təyin olunduğu gün hesab olunacaq.

Sənəd həmçinin hərbi ixtisasa malik 19-40 yaş arası qadın Azərbaycan vətəndaşlarının könüllü olaraq hərbi xidmətə yazılmaq və müqavilə əsasında aktiv xidmətdə iştirak etmək imkanı da nəzərdə tutur. Bu halda, xidmətə başlama müqavilənin imzalandığı gün hesab olunacaq.

Bundan əlavə, ehtiyatdan tərxis olunmuş hərbi qulluqçuların qeydiyyat müddəti uzadılır. Artıq onlar hərbi xidmətə yazılmaq üçün köçürüldükdən sonra yeddi gün ərzində yaşayış yerlərindəki icra hakimiyyətinə müraciət etməlidirlər (əvvəllər bu müddət üç gün idi).

Yaşayış yerlərini üç aydan çox müddətə dəyişdikləri təqdirdə, çağırışçılar və hərbi qulluqçular əvvəlki yaşayış yerlərindən qeydiyyatdan çıxmalı və yeni yerdə qeydiyyatdan keçməlidirlər.

Qanun layihəsi həmçinin ehtiyatda olan vətəndaşların tibbi müayinədən keçirilməsi qaydasını da dəqiqləşdirir.

Xəstəlik səbəbindən ehtiyata keçirilən çağırışçılar 30 yaşına qədər yararlı hesab edildikdə, çağırış qeydiyyatına qaytarılacaq və standart qaydada həqiqi hərbi xidmətə çağırılacaqlar. Müayinədə iştirak edən tibb işçilərinin orta əmək haqqı iş yerlərində saxlanılacaq.

Ehtiyatda olan polkovnik, Azərbaycan Müdafiə Nazirliyinin Hərbi Polisinin keçmiş rəisi, polkovnik Rövşən Məhərrəmov "Yeni Müsavat"a açıqlamasında

bildirib ki, çoxlu sayda vəzifələr var ki, həmin vəzifələri qadın hərbi qulluqçular uğurla icra edə bilirlər. Onun sözlərinə görə, bu, yalnız arxa cəbhə ilə məhdudlaşmır - təhsil ocaqlarında, laboratoriyalarda, rabitə qoşunlarında və digər qoşun növlərində qadın mütəxəssislərdən daha səmərəli istifadə etmək mümkündür: "Bir çox hallarda bu vəzifələrdə qadınlar kişiləri tam şəkildə əvəz edə bilirlər.

Artıq gələcəyi düşünərək müqaviləli, peşəkar ordu modelinin yaradılması istiqamətində addımlar atılmalıdır. Strateji vəzifələr bir il və ya bir yarım illik müddətə çağırılmış hərbi qulluqçulara deyil, peşəkar və daimi xidmət edən mütəxəssislərə həvalə olunmalıdır".

R. Məhərrəmov bildirir ki, qadınların hərbi xidmətə cəlb olunması ilə bağlı müəyyən qanun layihələri də təklif edilib: "Əvvəllər qadınlar orduya çağırıldıqda onlarla üç il müddətinə müqavilə bağlanırdı, sonradan bu müddət uzadılırdı. Hazırda isə təklif olunur ki, əvvəlcə altı aylıq sınaq müddəti tətbiq edilsin. Bu, müsbət addım hesab olunur, çünki praktikada bəzi qadınların hərbi xidmətə uyğunlaşmaqda çətinlik çəkdiyi, altı ay tamam olmadan xidməti tərk etdiyi hallar da müşahidə olunub. Təbii ki, bu, hamıya aid deyil, lakin belə sınaq müddəti gələcək problemlərin qarşısını almağa kömək edir. Altı aylıq sınaq mərhələsindən

sonra isə üç il və daha uzunmüddətli müqavilələrin bağlanması nəzərdə tutulur. Bu yanaşma qadınların hərbi xidmətə cəlb olunmasını daha sistemli və effektiv edir. Xüsusilə arxa cəbhədə yerləşən və strateji əhəmiyyət daşıyan vəzifələrdə qadınların xidmət etməsi məqsədəuyğun hesab olunur.

Tank komandiri və digər döyüş vəzifələrinə əsasən müddətdən artıq xidmət edən peşəkar hərbi qulluqçular təyin olunur. Eyni zamanda qadınlar artıq bu gün Hərbi Hava Qüvvələrində, hava hücumundan müdafiə qoşunlarında, rabitə bölmələrində və digər sahələrdə mütəxəssis kimi uğurla fəaliyyət göstərir. Bu praktikanın daha da genişləndirilməsi planlaşdırılır".

Hərbi ekspertin sözlərinə görə, beynəlxalq təcrübə göstərir ki, gələcəkdə qadın

pilotların hazırlanması da mümkündür." Bu, bəlkə də yaxın dövrün deyil, amma gələcəyin real perspektivlərindən biridir.

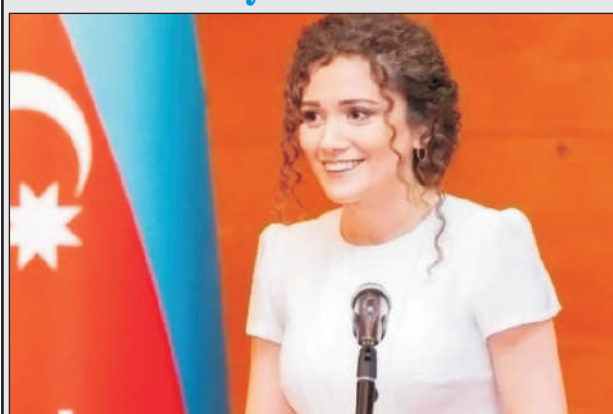
Əsas məqsəd qadınların arxa cəbhədə, eləcə də strateji əhəmiyyət kəsb edən hərbi sahələrdə daha geniş şəkildə xidmət etməsinə şərait yaratmaqdır. Bu xidmət könüllü və müqavilə əsasında həyata keçirilir. İlk mərhələdə 3-6 aylıq sınaq müddəti tətbiq olunur, daha sonra isə müqavilə üç il və daha uzun müddətə uzadıla bilər".

Qeyd edək ki, Milli Məclisin iclasında "Hərbi xidmət-keçmə haqqında" Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə" və "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi birinci oxunuşda müzakirəyə çıxarılıb. Qanun layihəsində qadınlarla bağlanan ilkin bağlaşma müddətinin 3 ildən 6 ayadək azaldılmasını nəzərdə tutan müddəanın əlavə edilməsi təklif olunur. Bu dəyişiklik qadın hərbi qulluqçuların hərbi xidmətə uyğunlaşma imkanlarının artırılmasına, kadr axınının azaldılmasına və hərbi xidmətin təşkilinin səmərəliliyinin yüksəldilməsinə xidmət edəcək.

Layihə Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin müzakirə olunub, plenar iclasa tövsiyə edilib.

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
Musavat.com

Gənc xanıma yüksək vəzifə verildi

Rəqəmsal inkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin (RİNN) tabeliyində fəaliyyət göstərən "Informasiya-Kommunikasiya Texnologiyalarının Tətbiqi və Tədrisi Mərkəzi" MMC-nin (İKT LAB) direktoru vəzifəsi Zibeydə Bayramovaya həvalə olunub. O, bundan əvvəl nazirlikdə İnsan Resurslarının idarə edilməsi şöbəsinin baş məsləhətçisi olub.

Məlumat üçün bildirək ki, 2025-ci ildə yaradılan "Informasiya-Kommunikasiya Texnologiyalarının Tətbiqi və Tədrisi Mərkəzi" MMC əhali, dövlət və özəl qurumlara əlavə təhsil və İKT-nin tətbiqi xidmətlərini təqdim edir.

Qadınlara xəbərdarlıq

Organizmdə uzun müddət qalan, xüsusilə də daimi estetik dolğuların sağlamlığa təsiri son illər cəmiyyətdə geniş müzakirə olunur. Bəzi iddialarda bu prosedurların gələcəkdə onkoloji xəstəliklərə səbəb ola biləcəyi qeyd edilir. Bəs bu narahatlıqlar nə dərəcədə əsaslıdır?

Moderator.az xəbər verir ki, mövzu ilə bağlı Konkret.az-a açıqlama verən tibb üzrə fəlsəfə doktoru, həkim-onkoloq Fərid Museyibov bildirib ki, son dövrlər dolğuların xərçəng yaratması ilə bağlı müxtəlif araşdırmalar aparılsa da, burada əsas məsələ prosedurun necə və kim tərəfindən icra olunmasıdır: "İlk növbədə pasiyent həkim seçiminə ciddi yanaşmalıdır və dolğu yalnız ixtisaslaşmış plastik-estetik cərrah tərəfindən aparılmalıdır. Onkoloji xəstəliklərin yaranmasına təsir edə bilən amillərdən biri də travmalardır və düzgün icra edilməyən müdaxilələr zamanı toxumalarda zədələnmə riski yarana bilər".

Onkoloq vurğulayıb ki, dolğuların keyfiyyəti, istifadə olunan materialın mənşəyi və tətbiq müddəti də mühüm rol oynayır. Keyfiyyətli məhsul və peşəkar icra zamanı ciddi fəsadlarla qarşılaşma ehtimalı xeyli azalır: "Bəzi hallarda dolğular süd vəzisi və ya bədənin digər həssas nahiyələrinə tətbiq olunur. Sonradan baş verən zədələr, yığılma və travmalar həmin sahələrdə problemlərin yaranmasına səbəb ola bilər və bu baxımdan pasiyentlər daha ehtiyatlı davranmalıdır".

Həkim pasiyentlərə estetik prosedurlara qərar verməzdən əvvəl riskləri qiymətləndirməyi, yalnız peşəkar mütəxəssislərə müraciət etməyi və sağlamlıq nəzarətini davamlı aparmağı tövsiyə edib.

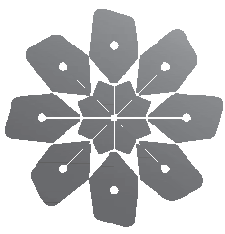
Səbinə Əliyeva

Ombudsman 2025-ci il üzrə məruzəsini təqdim edib

"Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili (ombudsman) haqqında" Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Qanununun 14-cü maddəsinə uyğun olaraq, Ombudsmanın Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının qorunması haqqında 2025-ci il üzrə məruzəsi hazırlanıb. Bu barədə Ombudsman Aparatından məlumat verilib.

Cari il bitdikdən sonra iki aydan gec olmayaraq ombudsman illik məruzəni Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edir və həmin məruzə ilə Milli Məclis qarşısında çıxış edir. İllik məruzə eyni zamanda Nazirlər Kabinetinə, Konstitusiya Məhkəməsinə, Ali Məhkəməyə və baş prokurora göndərilir.

Ombudsmanın illik məruzəsi Konstitusiyaya Qanunu ilə müəyyən edilmiş qaydada 2026-cı ilin 24 fevral tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edilib və müvafiq dövlət qurumlarına göndərilib.

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

**Azad sahibkarlığın və liberal
iqtisadiyyatın təşviqi**

Dünyada iqtisadiyyatın sürətli inkişafına nail olmağın əsas yollarından biri müxtəlif prioritet istiqamətlər üzrə biznesə ciddi güzəşt və imtiyazların verilməsidir. Son 50 ilə yaxın bir dövrdə müxtəlif ölkələr fərqli istehsal sahələri üzrə vergi və rüsumlardan azad zonalar yaratmaqla ümumi iqtisadi dirçəlişə böyük təkan verməyə nail olublar. Uzağa getməyək, Türkiyədə 1990-cı illərdən azad sənaye zonaları yaradılmaqla, iqtisadiyyatın tekstil, tikinti materialları, kimya sənayesi və sair sahələrinde kəskin təkamül əldə edilib.

Azərbaycan sənaye zonalarının yaradılmasına 2009-cu ildə - Sumqayıt Texnologiyalar Parkının yaradılması ilə başlanıb. Hazırda ölkədə 8 sənaye parkı (Sumqayıt, Hacıqabul, Mingəçevir, Qaradağ, Pirallahı, Balaxanı, Ağdam, Araz Vadisi İqtisadi Zonası) və 5 sənaye məhəlləsi (Masallı, Neftçala, Sabirabad, Şərur və Ağdam) fəaliyyət göstərir. Naxçıvan və Qərb sənaye parklarının yaradılmasına başlanıb.

Ötən il ilk dəfə olaraq Azərbaycanca özəl sənaye məhəlləsi fəaliyyətə başlayıb - İqtisadiyyat Nazirliyi "Biznes Park Abşeron" Özəl Sənaye Məhəlləsini dövlət qeydiyyatına alıb. Burada rezidentlik şəhadətnaməsi əldə etməklə, İnvestisiya Təşviqi Sənədi üzrə mənfəət vergisinin 50 faizi həcmində güzəşt, həmçinin istehsal üçün gətiriləcək avadanlıqlara görə idxal gömrük rüsumu və ƏDV-dən 100 faiz azadolma təklif olunur.

Qanunvericiliyə əsasən sənaye, yaxud texnologiyalar parklarının rezidenti olan sahibkarların və şirkətlərin buradakı fəaliyyətdən əldə etdikləri gəlir - qanunvericiliyə uyğun olaraq sənaye və texnologiyalar parkında qeydiyyatla alın-

dıqları hesabat ilindən başlayaraq - 10 il müddətinə gəlir və mənfəət vergisindən azaddır. Bu güzəşt texnologiyalar parkının rezidenti kimi texnologiyalar parkından kənar sistem inteqrasiyası, proqram təminatının hazırlanması və inkişaf etdirilməsi fəaliyyətini həyata keçirən fərdi sahibkarların və hüquqi şəxslərin həmin fəaliyyətdən əldə etdikləri gəlirə münasibətdə də tətbiq edilir.

İqtisadiyyat Nazirliyi yanında İqtisadi Zonaların İnkişafı Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Seymur Adıgözəlovun mətbuata verdiyi məlumata görə, indiyədək sənaye zonalarına investisiya qoyuluşu 7 milyard manat təşkil edib. Bunun 136 milyon manatı ötən ilin payına düşüb. İndiyədək sənaye zonalarında 138 rezident və 13 qeyri-rezident, təkcə ötən il isə 25 rezident və 4 qeyri-rezident qeydiyyatdan keçib. Ümumi investisiya portfeli 8,7 milyard manatdan artıq olan layihələr üzrə 7 milyard manat faktiki sərmayə yatırılıb.

Sədr bildirib ki, 2015-2025-ci illərdə sənaye zonalarında ümumi dəyəri 19 milyard manatdan artıq məhsul satışı həyata keçirilib, bunun da 6 milyard manatdan artıq

İqtisadiyyat

YENİ ÜSAVAT
N 8 (8857) 25 fevral 2026

Azərbaycanın sənaye zonaları: nəticələr hədəfə uyğundurmu?

Ötən il ilk dəfə olaraq ölkəmizdə özəl sənaye məhəlləsi fəaliyyətə başlayıb

hissəsi ixrac edilib. Təkcə ötən il isə satışın ümumi dəyəri 4 milyard manata yaxın, o cümlədən ixracın ümumi dəyəri isə 1,2 milyard manat təşkil edib. Sənaye parklarında tətbiq edilən vergi və gömrük güzəştləri nəticəsində rezidentlər ümumilikdə 547 milyon manat, təkcə ötən il isə 42 milyon manat vəsaitə qənaət ediblər.

Adıgözəlov onu da deyib ki, sənaye zonalarına xarici investisiya qoyuluşu getdikcə artmaqdadır: "Sənaye zonaları ilə bağlı rəqəmlər onların artıq formalaşmış və dayanıqlı bir sənaye mühitinə çevrildiyini göstərir. Əgər 2016-cı ildə cə-

mi 10,4 milyon xarici investisiya cəlb olunmuşdusa, 2025-ci ildə bu rəqəm 87,9 milyon manata çatıb. Bu rəqəmlər iqtisadi zonalarımızın beynəlxalq investorlar üçün cəlbediciliyinin davamlı olaraq artdığını aydın şəkildə göstərir. Sənaye zonalarına Çin, Türkiyə, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Almaniya, Bolqarıstan, Rusiya, Pakistan kimi ölkələrdən olan sahibkarlar sərmayə qoyublar".

2025-ci ildə sənaye zonalarında istehsal olunmuş ümumilikdə 4 milyard manata yaxın məhsul satışı həyata keçirilib. Onun sözlərinə görə, bunun da 1,2 milyard ma-

natı ixracın payına düşüb: "Ötən il müqayisədə istehsal 21,1 faiz, ixrac isə 13,4 faiz artıb. Bu gün sənaye zonalarında istehsal edilən məhsullar dünyanın 70-dən çox ölkəsinə ixrac olunur. Bütün bunların nəticəsi olaraq, ötən il qeyri-neft sənaye məhsullarının istehsalında sənaye zonalarının payı 19,1 faiz, qeyri-neft ixracında isə 33,9 faiz təşkil edib. Bu göstəricilər sənaye zonalarının qeyri-neft iqtisadiyyatında əsas dayaqlardan birinə çevrildiyini göstərir".

Agentlik rəhbəri bildirib ki, bu il Azərbaycandakı sənaye zonalarında 16 yeni müəssisənin fəaliyyətə başlaması, daha

2 müəssisənin təməlinin qoyulması planlaşdırılır.

Böyük güzəştlərə rəğmən sənaye parklarına gələn rezidentlərin sayı, qoyulan yatırımlar, istehsal və ixrac həcmi qarşıya qoyulan məqsədlərə uyğun səviyyədə deyil. Azərbaycanda indiyədək sənaye zonalarından gözləntilər özünü doğrultmayıb: Sənaye zonalarının yaradılmasının əsas məqsədi kimi qeyri-neft sektorunun sürətli inkişafı, iqtisadiyyatın neft sektorundan asılılığının minimuma endirilməsi qeyd olunur. Lakin 17 ilə yaxın vaxt keçsə də, təəssüf ki, bu məqsədə nail olunduğunu söyləmək qeyri-mümkündür: ölkənin ixracının 90 faizdən çoxu neft-qazdan ibarətdir.

Qeyri-neft sənaye istehsalının həcmi o qədər aşağıdır ki, 2025-ci ildə neft-qaz sektorunda istehsalın 2 faiz azalması ölkə üzrə sənaye istehsalında 1 faizlik azalmaya gətirib çıxarır.

Dünya bazarında neft-qaz qiymətlərinin düşməsi, Azərbaycanın neft hasilatının və ixracının azalması yenidən qeyri-neft sektorunun inkişafı məsələsini aktuallaşdırıb. Bu baxımdan, diqqətlərin təkrarən sənaye zonalarına yönəlməsi qeydə alınmaqdadır. Bu mərhələdə qarşıya qoyulan məqsədlərə nail olunub-olunmayacağı ciddi sual altındadır. Çünki ayrılıqda bir sənaye zonasına güzəştlər verilsə də, bütün ölkədə biznes mühiti əlverişli olmadıqda real nəticə əldə edilməsi mümkün deyil.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Dünya SAKİT

Ölkədə 69 min şirkət fəaliyyətini dondurub

Bunun səbəbləri sırasında vergi yükü və inzibati əngəllər də var

Azərbaycanda fevral ayının 1-nə qeydiyyatda olan kommersiya qurumlarının sayı 205 104-ə çatıb. "Yeni Müsavat" Dövlət Vergi Xidmətinə istinadən xəbər verir ki, bu, 2025-ci ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 7 faiz, cari ilin əvvəli ilə müqayisədə isə 4,9 faiz artım deməkdir.

Qeydiyyatda olan kommersiya qurumlarının 136 808 aktiv olub. 2025-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə aktiv kommersiya təşkilatlarının sayı 7,7 faiz artıb. Qalan 68 296 qurum - yeni ümumi sayın təxminən 33 faizinin fəaliyyəti olmayıb.

2026-cı ilin yanvar ayında 1 050 kommersiya təşkilatı dövlət qeydiyyatından keçib. Onların 89,6 faizi yerli investisiyalarla, 10,4 faizi isə xarici investisiyalarla yaradılıb. Kommersiya təşkilatlarının 87 faizi elektron qaydada qeydiyyatdan keçib. 2026-cı ilin yanvar ayında yerli investisiyalı məhdud məsuliyyətli cəmiyyətlərin

elektron qeydiyyatının payı 97,6 faiz olub.

2026-cı il 1 fevral tarixinə qeydiyyatdan keçmiş kommersiya hüquqi şəxslərin 92,1 faizi məhdud məsuliyyətli cəmiyyət, 1,1 faizi səhmdar cəmiyyəti, 1,1 faizi kooperativ və digər təşkilatı-hüquqi formalar üzrə yaradılıb.

Mütəxəssislərə görə, 70 minə yaxın şirkətin passiv statusda olması iqtisadi sistemin struktur vəziyyəti barədə ciddi siqnal kimi qiymətləndirilə bilər. Şirkətlərin böyük əksəriyyətinin məhdud məsuliyyətli cəmiyyət formasında olması isə göstərir ki, biznes subyektlərinin əsas hissəsi kiçik və orta sahibkarlıq seqmentinə aiddir.

Bu il fevralın 1-nə Azərbaycanda aktiv vergi ödəyicilərinin sayı ilin əvvəli ilə müqayisədə 0,2 faiz artaraq 861 488 təşkil edib. Bu dövrdə ölkədə aktiv ƏDV ödəyicilərinin sayı 1 faiz artaraq 58 985 olub.

1 fevral tarixinə Azərbaycanda ümumilikdə 1 682 907

vergi ödəyicisi olub, onlardan 86,8 faizini fiziki şəxslər, 13,2 faizini isə hüquqi şəxslər və digər təşkilatlar təşkil edib. Bu isə o deməkdir ki, ümumi vergi ödəyicilərinin 48,8 faizi aktiv vergi ödəyicisi olmayıb.

Fəaliyyətini donduran sahibkarlıq subyektlərinin çox olmasının digər səbəbi Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlığın inkişafı üçün real və əlverişli mühitin olmamasıdır. Əksər sahələrdə mövcud olan yüksək inhisarlaşma şəraitində yeni yaradılan sahibkarlıq subyektləri fəaliyyətlərini genişləndirə, inkişaf edə bilmir, tezliklə iflas edirlər. Ölkə qanunvericiliyində iflas prosesinə ciddi əngəllərin olması, məhkəmələrin iflas müraciətlərini illərlə uzadaraq rəsmiləşdir-məkdən imtina etməsi tənəzzül edən sahibkarlıq subyektlərinə öz fəaliyyətlərini dondurmaqdan başqa yol qoymur.

Digər mühüm faktor ağır vergi yükü və inzibati əngəllərlə bağlıdır. Vergi öhdəlikləri, sosial

ödənişlər, müntəzəm hesabatlılıq tələbləri, yoxlamalar və müxtəlif icazə prosedurları kiçik və orta biznes üçün ciddi maliyyə və inzibati yük yaradır. Xüsusilə dövrüyyəsi aşağı olan müəssisələr üçün sabit xərclərin yüksək olması biznesin rentabelliğini azaldır. Nəticədə bəzi sahibkarlar fəaliyyəti tam dayandırır və ya şirkəti passiv vəziyyətə keçirirlər. Bütün bunların nəticəsində on minlərlə şirkət passiv fəaliyyətli kateqoriyasına daxil olur.

Ötən il 704 ölkədə sahibkarlıq subyekti ləğv olunub, 14 642 yenisi yaradılıb. 2025-ci il ərzində ləğv edilmiş statistik vahidlərin 23,7 faizi "Dövlət idarəetməsi və müdafiə; sosial təminat", 13,2 faizi "Ticarət; nəqliyyat vasitələrinin təmiri", 10,4 faizi "Pəşə, elmi və texniki fəaliyyət", 10,2 faizi "Digər sahələrdə xidmətlərin göstərilməsi", yeni yaradılmış statistik vahidlərin 34,6 faizi "Ticarət; nəqliyyat vasitələrinin təmiri", 11,0 faizi "Pəşə, elmi və texniki fəaliyyət", 8,1 faizi

"İnzibati və yardımçı xidmətlərin göstərilməsi", qalanları isə digər bölmələrin payına düşür.

Sahibkarlıq subyektlərinin fəaliyyət yeri üzrə bölgüsü Azərbaycan iqtisadiyyatının regional disbalansının nə qədər kəskin olduğunu ortaya qoyur. Belə ki, rəsmi statistikaya əsasən 2025-ci ildə qeydiyyatda olan statistik vahidlərin 66,8 faizi Bakıda yerləşib. Hesabat dövründə yeni yaradılmış statistik vahidlərin 76,2 faizi Bakıda, 7,7 faizi Abşeron-Xızı, 2,0 faizi Naxçıvan Muxtar Respublikası, 1,8 faizi (hər biri üzrə) Qarabağ və Lənkəran-Astara, 1,7 faizi Gəncə-Daşkəsən, 1,6 faizi Mərkəzi Aran, qalanları isə digər iqtisadi rayonlarda qeydiyyata alınıb.

Ləğv olunan subyektlərin çoxu da Bakıdadır - 336 ədəd. Ondan sonra gələn Naxçıvan Muxtar Respublikası üzrə 144, Mərkəzi Aran iqtisadi rayonu üzrə 34, Lənkəran-Astara iqtisadi rayonu üzrə 32, Şirvan-Salyan iqtisadi rayonu üzrə 24, Quba-Xaçmaz iqtisadi

rayonu üzrə 23, Qarabağ iqtisadi rayonu üzrə 20, Gəncə-Daşkəsən və Mil-Muğan iqtisadi rayonlarının hər biri üzrə 19, Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonu üzrə 17, Abşeron-Xızı iqtisadi rayonu üzrə 15, Dağlıq Şirvan və Qazax-Tovuz iqtisadi rayonlarının hər biri üzrə 9 və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonu üzrə 3 statistik vahid ləğv edilib.

Sahibkarlıq subyektlərinin fəaliyyətinin "donması" işsiz sayının artımı ilə müşayiət olunur. Belə ki, rəsmi statistikaya əsasən 2026-cı il 1 yanvarına Dövlət Məşğulluq Xidmətində qeydiyyatda olan işsizlərin sayı 245,6 min nəfər təşkil edib. Bu, bir il əvvəlki göstəricidən 20 min nəfər, yaxud 9 faizə yaxın artım deməkdir.

Çox maraqlıdır ki, rəsmi statistika ötən il ərzində ölkədə 2024-cü ildən 11,7 faiz çox - 102,5 min yeni iş yeri yaradılıb, 18,3 faiz az - 13 min iş yeri bağlanıb. 2024-cü ildə ölkədə 91,7 min yeni iş yeri yaradılıb, 15,9 min iş yeri bağlanmışdı. Buna baxmayaraq, işsiz kimi rəsmi qeydiyyata alınan şəxslərin sayında 20 min artım qeydə alınıb...

**□ Dünya SAKİT,
"Yeni Müsavat"**

Son illər kinoteatrlara marağın nəzərəcarpa-cıq dərəcədə azalması artıq təsadüfi hal deyil, sosial və mədəni tendensiya çevrilib.

Kinoşünaslar qeyd edir ki, bu dəyişimin ən əsas səbəblərindən biri rəqəmsal platformaların yüksəlişidir. "Netflix" və "YouTube" kimi platformalar tamaşaçıya evdən çıxmadan, istədiyi vaxt, istədiyi janrda film və serial izləmək imkanı yaradır. Artıq insan konkret saati gözləmək, bilet almaq, yola çıxmaq məcburiyyətində deyil. Bir kliklə dünya kinosu əlçatan olur. Üstəlik, aylıq abunə haqqı çox zaman bir ailənin kinoteatra bir dəfə getməsi xərci qədərdir.

Məsələnin ikinci və bəlkə də daha həssas tərəfini iqtisadi amillə bağlayırlar. Çünki məlum məsələdir ki, kinoteatra getmək artıq sadəcə bilet almaq demək deyil. Popkorn, içkilər, yol xərci və digər əlavə xərclər ümumi məbləği xeyli artırır. Xüsusilə ailəvi şəkildə zala getmək istəyəndə bu xərc daha qabarıq hiss olunur. Nəticədə ailələr üçün seçim aydın görünür: eyni filmi və ya daha geniş seçim imkanını ev rahatlığında və daha az xərcə izləmək.

Digər problem kimi repertuar məsələsi önə çəkilir. Tamaşaçı müxtəlif janrlar, fərqli mövzular, güclü yerli istehsal filmlər gözlədiyi halda, bir çox zallarda eyni tip kommersiya filmlərinin üstünlük təşkil etməsi marağı azaldır. Yerli filmlərin sayının və keyfiyyətinin təqdimatının yetərli olmaması, festival və müstəqil kino nümayişlərinin azlığı da tamaşaçı axınına təsir göstərir. İnsanlar kinoteatrı "hadisə"

Bu, kinodur, amma kinoteatrda baxan yoxdur

Ayaz Salayev hesab edir ki, ciddi və sistemli iş aparmaq lazımdır ki, insanlar yenidən film zallarına qayıtsınlar

üçün seçir. Əgər təqdim olunan məzmun hadisəyə çevrilmərsə, zal da dolmur.

Burada psixoloji faktoru da qeyd etmək olar. Tamaşaçı davranışı dəyişib. Yeni nəsil sürətli, fərdi və mobil kontentə üstünlük verir. Filmə tam iki saat vaxt ayırmaq əvəzinə, qısa videolar, serial formatı və fasiləli izləmə daha cəlbedici görünür. Kino mədəniyyəti kollektiv təcrübədən fərdi təcrübəyə transformasiya olunur.

Beləliklə, göründüyü kimi, kinoteatrların boş qalması tək bir səbəbdən qaynaqlanmır. Texnologiyanın inkişafı, iqtisadi çətinliklər, repertuarın məhdudluğu və tamaşa-

çı zövqündəki dəyişikliklər bu mənzərəni formalaşdırır.

Bəs bu tendensiyanı dəyişmək mümkündürmü? Mümkündür, amma fərqli yanaşma tələb olunur. Kino mərkəzləri eksklüziv premyeralar, rejissor və aktyorlarla görüşlər, tematik gecələr, klassik filmlərin xüsusi nümayişləri, interaktiv tədbirlər və ailəvi paket kampaniyalarla tamaşaçıya fərqli təcrübə təqdim etməlidirlər.

Mövzu ilə bağlı Milli Məclisin mədəniyyət komitəsinin üzvü Aqil Abbas Yeni Müsavat'a danışır: "Böyük ekranda filmə baxmaq tamamilə başqa bir hissdır. Orada hər şeyi, ən

mirilər. Vəziyyət ürəkaçan deyil. Halbuki kino çox vacib, mədəniyyətin əsas sahələrindən biridir. Televiziya heç vaxt kinonu tam əvəz edə bilməz. Bəziləri isə filmlərə mobil telefonla baxır. Amma telefon ekranında izlənən film böyük ekranın yaratdığı təsiri verə bilməz".

Aqil Abbasın fikrincə, insanları yenidən kinoteatrlara cəlb etmək üçün müxtəlif tədbirlər təşkil olunmalıdır: "Yeniliklər edilməlidir ki, tamaşaçıda maraq yaransın. Sadəcə film göstərməklə kifayətlənmək olmaz, kino hadisəyə çevrilməlidir. Bundan başqa, keyfiyyətli və maraqlı filmlər təqdim etmək lazımdır. Yaxşı film olanda tamaşaçı mütləq gedib baxır. Şəxsən mən Anar Ələkbərovun "44" bədii filminin nə zaman nümayiş olunacağını gözləyirəm. Film kinoteatrlarda göstərilən kimi gedib baxacağam. Bir məsələni də qeyd edirəm, əvvəllər film festivalları keçirilirdi. Məsələn, İtaliya, İran, Hindistan filmləri festivalları təşkil olunurdu. İnsanlar üçün yeni filmlər maraqlı olurdu və gedib baxırdılar. Xüsusilə də ekranda və YouTube-da olmayan filmlər nümayiş olunanda zallar dolurdu. Tamaşaçı yenilik və fərqlilik axtarır. Əgər bu, təq-

dim olunarsa, kinoteatrlar yenidən canlana bilər".

Əməkdar incəsənət xadimi, kinoşünas-rejissor Ayaz Salayev isə hesab edir ki, kinoteatrlarla bağlı ciddi və sistemli iş aparmaq lazımdır ki, insanları yenidən ora cəlb etmək mümkün olsun: "Bu, mütləq şəkildə vacibdir. İş aparmaq dedikdə təkəcə reklam yox, daha maraqlı və keyfiyyətli filmlərin təqdim olunması, kinoteatrların formatının yenilənməsi, tamaşaçı üçün fərqli mühit və təcrübə yaradılması nəzərdə tutulur.

Kinoteatr, sadəcə, film göstərilən məkan deyil. Orada kino ictimaiyyəti formalaşdırır, zövq yaranır, müzakirələr doğur, baxış mədəniyyəti inkişaf edir. Necə ki, teatr, konsert salonu, filarmoniya bir mədəniyyət ocağıdır, kinoteatr da həmin səviyyəyə qaldırılmalıdır. Kino məkanı canlı mədəni mühitə çevrilməlidir və bunun üçün peşəkar mütəxəssislər var, onlar bu istiqamətdə işləməlidirlər. Əfsus ki, hazırda özüm kinoteatrlara getmirəm. Amma doğrudan da maraqlı, sanballı bir film nümayiş olunarsa, əlbəttə ki, gedərəm. Yaxşı film tamaşaçını həmişə zala gətirə bilər".

Xalidə GƏRAY, "Yeni Müsavat"

Sosial şəbəkələrdə yayılan iddialar əsassız çıxdı

Baş Prokurorluq Böyükağa Abdullayev, onun həyat yoldaşı və ailə üzvünün qanunsuzluqlara məruz qalmasına dair həqiqəti əks etdirməyə məlumatlar paylaşıb

Bözi sosial şəbəkə səhifələrində vətəndaş Böyükağa Abdullayev, onun həyat yoldaşı və ailə üzvünün qanunsuzluqlara məruz qalmasına dair həqiqəti əks etdirməyə məlumatlar paylaşıb.

Bu barədə Baş Prokurorluğun Mətbuat Xidməti məlumat yayıb.

Bildirilib ki, Böyükağa Abdullayev 2004-2009-cu illərdə "Eko-Servis KO" MMC-nin həmtəsisçisi kimi qabaqcadan əlbir olan şəxslərlə birlikdə Tovuz rayonu ərazisində yerləşən "Koroğlu" tras yatağından əldə edilmiş 141 min manatdan artıq vəsaiti digər həmtəsisçidən və onun vərəsindən gizlədərək ələ keçirməklə, həmçinin vergi sənədlərini saxtalaşdırmaqla 3 min manatadək məbləğdə verginin ödənilməsindən yayınıb.

"Bundan başqa, o, icarə müqaviləsinə xitam verildikdən sonra yatağın qanuni istifadəçisi olan "İlqar-7.1" MMC-nin fəaliyyətinə qanunsuz müdaxilə edərək istehsal prosesini dayandırır və bununla da müəssisəyə 67 min manat məbləğində ziyan vurub.

Həmçinin B.Abdullayev Tovuz rayonu ərazisindən keçən dəmir yolunun yük stansiyasında inşa edilmiş, "Qaradağ Sement" ASC-yə məxsus anbarın üst hissəsində olan 12 ədəd dəmir-beton plitələrini oğurlayıb.

Qeyd edilən əməllərinə görə o, Gəncə Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 07.05.2012-ci il tarixli hökmünə əsasən Cinayət Məcəlləsinin 177.2.4, 177.2.2, 178.3.2, 213.1, 322.2-cü maddələri ilə təqsirli bilinərək 12 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilib.

Gəncə Apelyasiya Məhkəməsinin 18.02.2013-cü il tarixli qərarı ilə həmin hökm dəyişdirilmədən qüvvədə saxlanılıb.

Daha sonra Bakı şəhəri Nizami Rayon Məhkəməsi 21.12.2016-cı il tarixli qərarla onun barəsində "Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında" 06.05.2016-cı il tarixli Qanu-

nu tətbiiq edilərək cəzasından 1 il çıxılmaqla üzərində 11 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası saxlanılıb.

Əlavə olaraq, B.Abdullayevin oğlu Fəqan Abdullayev Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 25.04.2018-ci il tarixli hökmü ilə Cinayət Məcəlləsinin 181.2.1, 181.2.3, 181.2.4 və 181.2.5-ci maddələri ilə (ağırlaşdırıcı hallarda quldurluq) təqsirli bilinərək 11 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına

məhkum edilib.

F.Abdullayev cəzasını çəkdiyi müddətdə cəzaçəkmə müəssisələrində saxlanılan şəxsə qadağan olunmuş əşyanı verdiyi üçün Qaradağ Rayon Məhkəməsinin 30.05.2019-cu il tarixli hökmü ilə Cinayət Məcəlləsinin 317-2.1 və 67.1-ci maddələri ilə təqsirli bilinib və ona qəti olaraq 9 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası təyin edilib.

Fəqan Abdullayev cəza

çəkdiyi ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsindən məntəqə tipli cəzaçəkmə müəssisəsinə keçirilməsi ilə bağlı Bakı şəhəri Xəzər Rayon Məhkəməsinə ərizə ilə müraciət edib, məhkəmənin 31.10.2025-ci il tarixli qərarı ilə onun cəzasının çəkilməmiş qalan 2 il 7 ay hissəsini çəkmək üçün məntəqə tipli cəzaçəkmə müəssisəsinə keçirilməsi barədə ərizəsi məhkəmə tərəfindən təmin edilib.

Həmin qərardan prokuror tərəfindən verilmiş apelyasiya protesti Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin 15.12.2025-ci il tarixli qərarı ilə təmin edilib.

Ardınca Fəqan Abdullayev cəzasının çəkilməmiş hissəsindən vaxtından əvvəl azad edilməsi ilə bağlı Bakı şəhəri Xəzər Rayon Məhkəməsinə ərizə ilə müraciət edib və məhkəmənin 20.02.2026-cı il tarixli qərarı ilə ərizəsi təmin edilməyib.

Hazırda Fəqan Abdullayev cəzaçəkmə müəssisəsində cəzasını çəkməkdədir.

Beləliklə, Böyükağa Abdullayev və onun həyat yoldaşı tərəfindən səsləndirilən iddialara müvafiq qayda-da baxılaraq onları təsdiq edən hər hansı hüquqi əsas müəyyən edilməyib. B.Abdullayev və onun oğlu barəsində çıxarılmış məhkəmə hökmləri qanuni qüvvəyə minib və yuxarı instansiya məhkəmələri tərəfindən yoxlanılaraq qüvvədə saxlanılıb.

Hazırda yayılan məlumatlar məhkəmə aktları ilə müəyyən edilən hüquqi vəziyyəti dəyişmir və obyektiv realığı əks etdirmir. Bu baxımdan vətəndaşın səsləndirdiyi şikayət və iddialar tamamilə əsassızdır".

